

Verlangen naar het koninkrijk

Vanuit een basis van vertrouwen gingen de leerlingen in voorgaande leerjaren op ontdekkingstocht naar zichzelf, naar anderen en naar God. De tocht begon vanuit een 'ik-gericht zijn' en groeide naar een 'samen met anderen'. Dit zal verder leiden tot 'samen iets doen voor anderen' (zesde leerjaar).

De leerlingen maken zich verder los van hun eigen vertrouwde omgeving, het belang van vrienden wordt groter en ze krijgen meer aandacht voor de wereld om hen heen. De leerlingen kijken niet alleen kritisch naar zichzelf en hun omgeving, maar ook de wijdere wereld komt in beeld. Toch blijft ook de eigen ontwikkeling van de leerlingen en het zich goed voelen belangrijk. De leerlingen leren aan niet-materiële dingen een grotere waarde geven, alhoewel dit - net zoals bij zoveel andere aspecten van hun ontwikkeling - met ups en downs zal gaan.

In het vijfde leerjaar worden de leerlingen aangemoedigd het koninkrijk te verwachten zodat ze in het zesde leerjaar willen meebouwen aan het koninkrijk. Verlangen, hoop en verwachting helpen om tot inzet te komen.

Hoop en verlangen om een eigen bijdrage te leveren aan 'het koninkrijk' mogen worden ontleend aan Jezus en de boodschap die hij in de bergrede en gelijkenissen bracht. Ook de verhalen van Samuël, Saul en David tonen dat God de eigenlijke koning van Israël is en dat een goede koning dient.

Als leerplancommissie hopen en verwachten wij dat dit leerplan u en uw leerlingen zal dienen om in verlangen naar het koninkrijk toe te leven.

Herman Aerts

De Leerplancommissie:

Aerts Herman, Blokland Gottlieb, De Graeve Anne-Marie, Depreytere Bea, Dirkwager Arie, Dokter Rolf, Labeur Gaby, Hauspie Mireille, Hensen Martine, Moortgat Lieve, Remans Eddy, Rooze Frank, Rutten Tatiana, Schepers Gerdien, van der Zanden Elly.

Afgevaardigde Comité PGO: Van de Westeringh Riek.

uitgave 2004

Inhoud

Verlangen naar het koninkrijk	1
Inhoud	3
Het kind in het vijfde leerjaar	4
Situering inhoud vijfde leerjaar	5
Wegwijzer	6-8
Leerplandoelen vijfde en zesde leerjaar	9
Jaarschema	10
Jaaroverzicht	11
Jaarplan	12
Periode 5.1	13
- doelstellingen	14
- schema	15
- invulling	16-19
Periode 5.2	21
- doelstellingen	22
- schema	23
- invulling	24-28
Periode 5.3	29
- doelstellingen	30
- schema	31
- invulling	32-35
Periode 5.4	37
- doelstellingen	38
- schema	39
- invulling	40-44
Periode 5.5	45
- doelstellingen	46
- schema	47
- invulling	48-51
Suggesties didactisch materiaal en bronnen	53-

Het kind in het 5de leerjaar

De **persoonlijkheidsontwikkeling** gaat snel vooruit. Het kind wordt zelfstandiger en wil zich enigszins losmaken van zijn vertrouwde omgeving.

Het kind ziet niet alleen het belang van normen en waarden in maar kan deze ook toetsen aan de eigen mening. Het gaat zijn omgeving maar ook zichzelf kritisch bekijken, het stelt zich vragen over zijn voorkomen en vindt het daarbij belangrijk wat anderen over hem denken. Het kind leert zich in situaties en gevoelens van anderen in te leven.

Enerzijds is het kind volop bezig zijn vleugels uit te slaan, zich los te maken van zijn vertrouwde wereldje en spontaan en enthousiast deel te nemen aan nieuwe mogelijkheden. Anderzijds zijn er ook momenten dat het kind onzeker is, twijfelt aan zichzelf en zich heel alleen en eenzaam kan voelen. Het zal zich terugtrekken in zijn kamer, slecht gehumeurd zijn en geen rekening met anderen willen houden. Uiteraard leidt deze tegenstelling in het gedrag (het spontaan meedoen tegenover de teruggetrokkenheid) tot confrontaties en conflicten.

Van de opvoeders wordt in deze verwarrende periode veel tact en geduld gevraagd. Het is belangrijk om de kinderen te steunen, ruimte te geven, positief te benaderen en hen te stimuleren in de zoektocht naar zichzelf. Zo worden zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld ontwikkeld.

Bij de **sociale ontwikkeling** spelen de groep en ontwikkelingsgelijken ('peergroep') een grote rol. Het kind verplaatst zijn aandacht gedeeltelijk van het gezin naar de leeftijdsgenoten. Het is bereid om actief deel uit te maken van een vriendengroepje of clubs waar dingen met elkaar kunnen gedeeld of besproken worden. Deze vriendschappen zijn gebaseerd op gezamenlijke interesses en activiteiten en hebben hun eigen normen en waarden. Deze normen en waarden kunnen zowel positief zijn als negatief (pesten, uitsluiten, grof taalgebruik, agressie, ...). Vaak wordt het gedrag van de leider als norm gezien en identificeren de anderen zich met hem. Het kind wil deel uitmaken van verschillende groepen (sportclub, zondagschool, muziekschool, ...). Elke groep heeft zijn eigen cultuur met waarden en normen; het kind leert met deze verschillen omgaan en past zich aan.

Ook in de sociale ontwikkeling zie je de twee uitersten: enerzijds het streven om bij de groep te willen horen en er een bijdrage aan te leveren én anderzijds het zich terugtrekken in zichzelf. Jongens- en meisjesgroepen zijn veelal gescheiden. Jongens zijn vaker actief bezig terwijl de meisjes vaak een meer rustige vrijetijdsbesteding hebben. Er valt natuurlijk wel interesse in het andere geslacht te bespeuren: het hebben van een lief is spannend.

Interesse buiten de vriendenkring kan worden opgewekt daar het kind een realistischer beeld van andere leefsituaties krijgt en zich hierin kan inleven. De ogen van het kind gaan verder open voor het wereldgebeuren. Mondiale vorming en engagement kunnen aan bod komen.

Wat betreft de **cognitieve ontwikkeling**, leert het kind grotere hoeveelheden kennis te verwerken, beoordelen, verbanden leggen, structuren inzien en analyseren. Het leert de verworven kennis te gebruiken om ook nieuwe problemen op te lossen. De eerste aanzet wordt gegeven om hypothesen te stellen.

Het kind krijgt een bredere kijk op tijd en ruimte en op het wereldgebeuren dat kritisch kan worden bekeken.

Wat betreft de **lichamelijke ontwikkeling**, wordt het kind zich meer bewust van zijn lichaamskracht en zal het hier graag mee experimenteren. Lichamelijke veranderingen kunnen reeds optreden, bij meisjes gebeurt dit vroeger dan bij jongens. Het kind kan met deze veranderingen worstelen en zich hierdoor onzeker en kwetsbaar voelen.

Deze periode zit vol met veranderingen en is voor het kind daarom verwarrend maar ook boeiend. Het kind staat open voor nieuwe uitdagingen en reageert hierop spontaan en enthousiast. Het kind heeft behoefte aan ondersteuning, bemoediging en open gesprek. In een dergelijk klimaat kunnen we het kind bouwstenen aanreiken om uit te groeien tot een evenwichtig christen.

De uitgave van het PGO 'Het kind in de lagere school' (syllabus Studiedag 1999-2000) biedt u meer informatie over de leefsituatie en de ontwikkeling van kinderen van de lagere school.

Situering inhoud

Bij leerlingen van het vijfde leerjaar mogen we verwachten dat hun interesse groeit voor geschiedkundige en aardrijkskundige gegevens en dat deze kunnen begrepen en verwerkt worden. Hun wereld wordt ruimer. Zo mogen we ook verwachten dat ze opmerkzamer zijn voor allerlei situaties rondom hen heen: ze stellen vragen over rechtvaardige en onrechtvaardige situaties, over verschillen en het waarom en waartoe van allerlei zaken. Doorheen onze lessen kunnen we hen helpen bij het nemen van zelfstandig gemotiveerde beslissingen.

Er kan gebruik worden gemaakt van een tijdsband en van landkaarten. De leerstof raakt niet alleen grote zaken zoals ontwikkeling, opbouw, bestuur en godsdienstig en sociaal-politiek verval van Israël, maar ook allerlei intriges en dergelijke op persoonlijk vlak. Hierbij leren de leerlingen parallellen trekken met huidige politieke en militaire situaties én met het microniveau binnen families en vriendschappen. De leerlingen worden gestimuleerd om op dit microniveau positieve stappen te zetten en om te dromen van veranderingen op macroniveau; met andere woorden de leerlingen mogen hoopvol zijn en hoop brengen.

De samenhang ligt voornamelijk in hoe het was in het koninkrijk van Israël, hoe Jezus over het koninkrijk sprak en hoe wij die boodschap mogen uitdragen en beleven. Geloof en ongelooft, liefde en haat, hoop en wanhoop zullen hierbij naar voren treden.

Er werd gekozen voor:

- **thema**
  - *verlangen naar het koninkrijk een koning*
- **leefwereld leerlingen**
  - *vrienden, omgeving, samenleving met opening naar het wereldgebeuren*
- **belangrijkste kernwoorden en -gedachten / belevingswereld leerlingen**
  - *waarde hechten aan ..., onverschillig zijn, gehoor geven, bewust zijn van de waarde van iets / iemand, bereid zijn om te luisteren, God en mensen waardevol vinden*
  - *opkomen voor ..., conflicten, benadeeld worden, zelfbewust en assertief zijn, anderen dienen, respect hebben en niet jaloers zijn*
  - *verlangen naar ..., vertrouwen, volhouden, verantwoordelijkheid, vergeven en vergeven worden, dienen*
  - *hoe zie ik mezelf, de samenleving en anderen? zelfbewust zijn en aandacht hebben voor anderen, doen, het koninkrijk waardevol vinden en zoeken*
  - *niet onverschillig zijn, gelijke behandeling, kansen krijgen en gebruiken, God / mensen / het koninkrijk waardevol vinden, het koninkrijk zoeken, genade ervaren en genadig zijn*
- **voorstelling van God**
  - *God als koning*
  - *Jezus, de zoon van David - Jezus is de gezalfde - Jezus, de koning*

Wegwijzer

1. Schooljaar: vijf periodes en vijf thema's

Elk van de **vijf periodes** van het schooljaar (telkens een periode tussen twee vakanties) wordt een thema meegegeven voor de uitbouw van een lessenreeks van zes tot acht weken. Periode 1.1 betekent: eerste leerjaar, periode tussen aanvang schooljaar tot de herfstvakantie. De afbakening van deze periodes dient niet strikt te worden genomen: sommige thema's kunnen, afhankelijk van de omstandigheden, meer aandacht krijgen. De leerlingen bepalen mee het tempo. Het is echter belangrijk om binnen één schooljaar de vijf thema's te behandelen: ze vormen immers één geheel met elkaar en met de andere leerjaren. Per periode treft u een titel en een ondertitel aan: u kunt er een keuze uit maken of ze beide gebruiken.

- telkens tussen twee schoolvakanties
- niet strikt afgebakend
- alle vijf te behandelen
- vormen één geheel

2. Leerplandoelen per periode

De **leerplandoelen**, die per periode / thema zijn geformuleerd, bieden de leerkrachten een bindende leidraad voor de opbouw en uitwerking van een periode. Bij het einde van een periode wordt de realisering van deze leerplandoelen verwacht. Ze zijn doorheen alle lessen van het thema herkenbaar en dienen - hoewel ze logisch zijn geordend - niet steeds in de neergeschreven volgorde te worden bereikt. De leerkracht zal bij zijn / haar lesvoorbereiding de leerplandoelen naar lesdoelstellingen, didactische werkvormen en principes vertalen. De leerplandoelen per periode zijn verbonden met de leerplandoelen per twee leerjaren (zie pagina 9 of inleiding pagina 11), de doelen lager onderwijs (zie inleiding pagina 10) en de doelen PGO (zie Vademecum): het is belangrijk om ook deze in het oog te houden.

Bij de formulering van de leerplandoelen wordt niet alleen rekening gehouden met cognitieve doelen (weten en kennen), maar ook met dynamisch-affectieve (kunnen en willen, ervaringen en gevoelens, expressies, attitudes en waarden). Bij het begin van de lagere school staat het jonge kind open voor diverse ervaringen en expressies van gevoelens. Naarmate de schooltijd vordert, nemen deze openheid en spontaniteit af en wordt steeds meer het cognitieve en rationele denken benadrukt. Geloven houdt echter meer in dan kennen; geloven betekent ook voelen, willen en uiteindelijk doen. Uiteraard worden dynamisch-affectieve doelen niet in één week gerealiseerd, maar is hierbij een langere tijd van veelvuldig uitwerken en herhalen van verhalen en concrete voorbeelden nodig. De formulering van deze doelen bleek niet altijd even eenvoudig. Vaak zijn de uitdrukkingen 'uitbeelden' en 'ervaren en weten' gebruikt: zie hiervoor pagina 14. De uitwerking ervan zal voor de leerkrachten evenmin vanzelfsprekend zijn. Dit doet echter niets af aan het belang ervan.

- verbonden met doelen per twee leerjaren, LO en PGO
- dienen per periode te worden bereikt
- verspreid over heel de periode
- naar lesdoelstellingen uit te werken
- cognitieve en dynamisch-affectieve doelen

3. Schema

Het **schema** bij de leerplandoelen biedt een overzicht van de opbouw van de verschillende lessen rond één thema. Centraal staan de kernwoorden, zij keren terug in concrete voorbeelden, verhalen en toepassingen. Naast het beleven en kennen, is ook de hier-en-nu-betrokkenheid van de bijbelverhalen belangrijk: wat betekenen de bijbelverhalen en kernwoorden in de leef- en belevingswereld van de leerlingen, hier in deze situatie en nu op dit moment? Of met andere woorden: hoe kan de Bijbel leerlingen aanspreken en voor hen beginnen te leven? De bijbelse leefwereld krijgt uiteraard ook de noodzakelijke aandacht om de Bijbel goed te begrijpen.

- overzicht opbouw lessenreeks
- opbouw rond één thema
- belangrijke kernwoorden
- leef- en belevingswereld van de IIn
- bijbelverhalen en bijbelse leefwereld

4. Invulling

Bij de **invulling** wordt in de 'Toelichting' de inhoud in een ruimer kader verantwoord en toegelicht. Onder 'Bijbel' wordt een voorstel van bijbelverhalen aangereikt. Soms zal de keuze en het aantal volstaan; soms zal er wegens tijdsgebrek een selectie moeten worden gemaakt. Indien andere passende verhalen worden gebruikt (wat ook mogelijk is), dient er uiteraard rekening te worden gehouden met de overige periodes en leerjaren. Het wordt als vanzelfsprekend verwacht dat de leerlingen de inhoud van de behandelde verhalen in grote lijnen kennen. Bij 'Suggesties' worden concrete tips en ideeën, vooral vanuit de leef- en belevingswereld van de leerlingen, gegeven. Deze suggesties zijn vrijblijvend en kunnen door de leerkracht zelf beperkt en / of aangevuld worden, afhankelijk van de leerlingen, de individuele inspiratie en talenten, het beschikbare materiaal, de tijd, enz... Iedere concrete uitwerking (voorbeelden, toepassingen, bijbelverhalen, andere verhalen, expressies) staat niet op zichzelf maar in functie van het bereiken van de leerplandoelen. Het opgegeven aantal weken dient niet als bindend te worden opgevat.

- toelichting thema en kader
- Bijbel: voorstel keuze verhalen
- suggesties: voorstellen leef- en belevingswereld van de IIn

Er wordt gesteld dat de leerlingen de inhoud van de verhalen in grote lijnen kennen en dat ze vanaf het derde leerjaar de verhalen in de Bijbel kunnen terugvinden.

(Voor de spelling van namen werd de vertaling 1998 van de Groot Nieuws Bijbel gebruikt.)

5. Expressie en didactisch materiaal

*Voor **expressie en didactisch materiaal** treft u een ruim aanbod aan. Ook hier zijn het suggesties en mag er dus een selectie of een keuze worden gemaakt: tracht niet alle voorstellen te gebruiken! Daar ook de expressie en het gebruikte materiaal in functie van de leerplandoelen staan, gaat de voorkeur uit naar expressievormen en ondersteunend materiaal die doorheen het hele thema aan bod kunnen komen. Dit belet uiteraard niet dat in de lessen korte expressies en ander ondersteunend materiaal kunnen worden gebruikt. Ook het gebruik van een kinderbijbel dient beperkt en selectief te gebeuren: het verhaal wordt immers binnen de doelstellingen van een thema behandeld. Zelf de verhalen vertellen is beter. De lijst met didactisch materiaal treft u niet bij de periodes aan, maar verzameld op de laatste pagina's.*

- *selectie mogelijk uit niet-bindende voorstellen*
- *in functie van de leerplandoelen*
- *doorheen het thema verwerken / aan bod laten komen*

Leerplandoelen: 5de en 6de leerjaar

Doelstelling A (i.v.m. geloof, hoop en liefde):

A.1. de IIn hebben inzicht in volgende begrippen, kunnen deze verklaren, herkennen ze in de Bijbel en in de samenleving en leren daarmee omgaan: geloof en ongeloof, liefde en haat, hoop en wanhoop;

A.2. de IIn hebben inzicht in volgende begrippen: vertrouwen en wantrouwen, gehoorzaamheid en ongehoorzaamheid, macht en onmacht, recht en onrecht, gelijkwaardigheid en ongelijkwaardigheid, gave en opgave, verantwoordelijkheid en onverantwoordelijkheid, het maken van keuzes en engagement.

Doelstelling B (geloof, hoop en liefde bij het volk Israël):

B.1. de IIn herkennen de begrippen geloof en ongeloof, liefde en haat, hoop en wanhoop gedurende de tijd van de koningen in Israël;

B.2. de IIn merken daarbij het enorme spanningsveld op.

Doelstelling C (geloof, hoop en liefde bij de boodschap van Jezus):

C.1. de IIn herkennen de begrippen geloof en ongeloof, liefde en haat, hoop en wanhoop bij de boodschap van het koninkrijk, zoals Jezus die bracht;

C.2. de IIn zien de verbanden in tussen de koningstijd in Israël en het koninkrijk zoals Jezus dit bracht.

Doelstelling D (geloof, hoop en liefde bij de kerk):

D.1. de IIn begrijpen het ontstaan, de uitbreiding en de taak van de kerk als invulling van Jezus' boodschap over het koninkrijk;

D.2. de IIn leggen het verband tussen de Reformatie en het koninkrijk zoals bedoeld in de Bijbel.

Doelstelling E (geloof, hoop en liefde bij de IIn):

E.1. de IIn zoeken wegen om als christen de principes van het koninkrijk toe te passen in hun eigen omgeving;

E.2. de IIn nemen de uitdaging van engagement op zich;

E.3. de IIn dragen een visie met zich mee om verder, in het perspectief van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, aan het koninkrijk te werken.

Doelstelling F (i.v.m. bijbel, bijbelse en andere leefwerelden):

F.1. de IIn verwerven kennis van de bijbelse leefwereld die in de verhalen aan bod komt;

F.2. de IIn kunnen verhalen uit O.T. en N.T. in tijd en ruimte plaatsen;

F.3. de IIn kunnen verhalen uit O.T. en N.T. opzoeken in de Bijbel;

F.4. de IIn ontdekken structuren en verbanden in de Bijbel;

F.5. de IIn krijgen oog voor mensen in andere leefsituaties en culturen en weten ze naar waarde te schatten.

Doelstelling G (i.v.m. jodendom en christendom):

G.1. de IIn begrijpen dat symbolen belangrijk zijn als tekenen van geloof;

G.2. de IIn kennen de symbolische betekenis van de christelijke feesten en handelingen;

G.3. de IIn kennen de symbolische betekenis van joodse feesten en handelingen.

Jaarschema

Verlangen naar het koninkrijk Een koning?!

	vanuit leef- en belevingswereld van de IIn	Bijbel	naar leef- en belevingswereld van de IIn toe
<i>periode 1</i>	waarde hechten aan ... verlangens, normen, waarden onverschillig zijn minachten, pesten gehoor geven vertrouwen, de ander begrijpen	<i>Samuël</i> <i>Saul</i>	bewust zijn van de waarde van iets / iemand God en mensen waardevol vinden bereid zijn om te luisteren
<i>periode 2</i>	opkomen voor... jezelf, anderen, het goede conflicten heersen, macht, jaloerie, haat benadeeld worden onbegrip, misbruik	<i>Saul en David</i> <i>Kerst:</i> <i>Jezus, zoon van David</i> <i>Jezus de gezalfde</i>	zelfbewust en assertief zijn respect hebben niet jaloers zijn de ander dienen
<i>periode 3</i>	verlangen naar ... rechtvaardige samenleving vertrouwen bescherming, afhankelijk zijn volhouden leren, geduld, geen haat	<i>David</i> <i>Psalmen</i>	verantwoordelijkheid opnemen dienen vergeven en vergeven worden
<i>periode 4</i>	hoe zie ik mezelf? kritisch en positief zijn hoe zie ik het samenleven? verlangen, belangrijke waarden hoe zie ik de ander? niet oordelen, vergeven	<i>uit de Bergrede</i> <i>Pasen:</i> <i>Jezus de koning</i>	zelfbewust zijn en aandacht hebben voor de ander het koninkrijk waardevol vinden kies ik voor het koninkrijk?
<i>periode 5</i>	niet onverschillig zijn waardevol vinden, excuses gelijke behandeling discriminatie, onverdiend krijgen kansen krijgen en gebruiken talenten, groeien, geduld, hoop	<i>gelijkenissen</i> <i>Hemelvaart en Pinksteren:</i> <i>het koninkrijk van God komt eraan en het groeit</i>	God, mensen en het koninkrijk waardevol vinden genade ervaren en genadig zijn het koninkrijk verwachten
		<i>Bijhorende bijbelse leefwereld:</i> <i>godencultuur,</i> <i>een koning, zalving,</i> <i>Jeruzalem,</i> <i>Psalmen,</i> <i>bergrede,</i> <i>Romeinen,</i> <i>gelijkenissen</i>	

Jaaroverzicht

Verlangen naar het koninkrijk Een koning?!

periode 1

thema: **Verlangen naar een koning
Onverschillig zijn of waardevol vinden?**

nadruk: waarde hechten aan ..., onverschillig zijn, gehoor geven, God en mensen waardevol vinden, (on)vruchtbaar, hoop / toekomst

leefwereld: verlangens, ideeën, normen en waarden, geringschatten, minachten, pesten, wantrouwen, vertrouwen, de ander begrijpen, hoop

Bijbel: God als de koning: Samuël en Saul

periode 2

thema: **Wie is de goede koning?
Je eigen zin doen / dienen**

nadruk: opkomen voor ..., conflicten, benadeeld worden, respect hebben

leefwereld: opkomen voor jezelf / anderen / overtuiging / rechtvaardigheid, assertiviteit, macht, onmacht, jaloezie, haat, niet begrepen worden, onveiligheid, dienen

Bijbel: de koning = de gezalfde: Saul en David
Kerst: Jezus, zoon van David en Jezus is de gezalfde

periode 3

thema: **De koning dient
Verantwoordelijkheid en vergeving**

nadruk: verlangen naar ..., vertrouwen, volhouden, dienen

leefwereld: rechtvaardige samenleving, veiligheid, schuilen, leren, geduld, geen haat, verantwoordelijkheid opnemen, vergeven (worden), medeleven, zorgen

Bijbel: de koning dient: David en Psalmen

periode 4

thema: **Is Jezus de koning?
Het koninkrijk zoeken**

nadruk: hoe zie ik mezelf, het samenleven en de ander?
Het koninkrijk waardevol vinden en zoeken

leefwereld: kritisch en positief zijn, (zelf)vertrouwen, verlangen, belangrijke waarden, niet oordelen, vergeven, aandacht voor anderen, doen, zich inzetten

Bijbel: Jezus, de koning: uit de bergrede
Pasen: Jezus, de koning

periode 5

thema: **Jezus laat het koninkrijk zien
Het koninkrijk van God komt eraan**

nadruk: waarde hechten aan ..., gelijke behandeling, kansen gebruiken, genade

leefwereld: waardevol vinden, wat het belangrijkste is, excuses, verschillen, gelijke behandeling, respect, niet jaloers zijn, vergeving, onverdiend krijgen, talenten, verwachten, zich voorbereiden, groeien, hoop, dienen, zich inzetten

Bijbel: Jezus laat het koninkrijk zien: gelijkenissen
Hemelvaart en Pinksteren: het koninkrijk komt eraan en het groeit

Jaarplan

Protestantse Godsdienst: 5de leerjaar

schooljaar:

Leerkracht:

handtekening:

School:

datum:

Verlangen naar het koninkrijk Een koning?!

Periode 1: september tot herfstvakantie

Verlangen naar een koning
Onverschillig zijn of waardevol vinden?

Periode 2: herfstvakantie tot kerstvakantie

Wie is de goede koning?
Je eigen zin doen / dienen

Periode 3: kerstvakantie tot krokusvakantie

De koning dient
Verantwoordelijkheid en vergeving

Periode 4: krokusvakantie tot paasvakantie

Is Jezus de goede koning?
Het koninkrijk zoeken

Periode 5: paasvakantie tot einde schooljaar

Jezus laat het koninkrijk zien
Het koninkrijk van God komt eraan

Dit jaarplan wordt u aangeboden, waarbij u natuurlijk de vrijheid hebt om een eigen (en eventueel uitgebreider) jaarplan op te stellen. U hoeft de inspectie geen kopie toe te zenden. Bij afwijking van het leerplan dient u de inspectie echter wel een kopie van uw leerplan, tezamen met verantwoording, te bezorgen. Op vraag van de directie dient u ook aan haar een kopie te bezorgen.

Periode 5.1

Verlangen naar een koning

Onverschillig zijn of waardevol vinden?

Periode 5.1

Verlangend naar een koning

Onverschillig zijn of waardevol vinden?

1. Leerplandoelen 5.1

- 1.1. *De leerlingen geven met voorbeelden aan welke waarde zij hechten aan voorwerpen en mensen én geven hun gevoelens daarbij weer.*
- 1.2. *De leerlingen geven aan welke plaats God in het leven van mensen heeft én geven hun gevoelens daarbij weer.*
- 1.3. *De leerlingen geven voorbeelden van onverschillig zijn ten opzichte van voorwerpen en mensen én noemen mogelijke oorzaken en gevolgen.*
- 1.4. *De leerlingen zien in dat 'waarde hechten aan' hoop doet ontstaan en dat onverschillig zijn geen toekomst biedt.*
- 1.5. *De leerlingen geven voorbeelden van 'gehoor geven aan', je eigen zin doen en (on)gehoorzaam zijn én noemen mogelijke oorzaken en gevolgen.*
- 1.6. *De leerlingen beelden de gevoelens uit van mensen die prettige of onprettige situaties ervaren.*
- 1.7. *De leerlingen geven met voorbeelden aan hoe mensen zich in de situatie van anderen trachten te verplaatsen en deze trachten te begrijpen.*
- 1.8. *De leerlingen geven het verband aan tussen vertrouwen, luisteren naar een begrijpen van de ander.*

- 2.1. *De leerlingen herkennen in het verhaal van Eli en zijn zonen, de onvruchtbare en 'hopeloze' situatie voor Israël.*
- 2.2. *De leerlingen zien in dat God door Samuëls geboorte en roeping hoop aanbiedt.*
- 2.3. *De leerlingen herkennen in de behandelde bijbelverhalen van de Schepping tot de Rechters hoe God en mensen met elkaar omgingen.*
- 2.4. *De leerlingen ontdekken in het verhaal waarin de verbondskist wordt buitgemaakt dat God zich niet zomaar voor het karretje van mensen laat spannen.*
- 2.5. *De leerlingen ontdekken dat God graag koning is en dat Israël maar beter niet zijn vertrouwen moet stellen in een eigen koning zoals andere volken doen.*
- 2.6. *De leerlingen leggen het verband tussen Sauls gebrek aan vertrouwen, zijn ongehoorzaamheid en zijn falen als koning.*

- 3.1. *De leerlingen tonen dat ze zich bewust zijn van de waarde van voorwerpen en mensen.*
- 3.2. *De leerlingen tonen dat ze bereid zijn om naar anderen te luisteren, hen te begrijpen en zich hun situatie voor te stellen.*
- 3.3. *De leerlingen waarderen of respecteren dat mensen God belangrijk vinden.*
- 3.4. *De leerlingen geven aan welke plaats God in hun leven heeft.*
- 3.5. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om hun waardering voor God te uiten.*

Er wordt gesteld dat de leerlingen de inhoud van de verhalen in grote lijnen kennen en dat ze de verhalen in de Bijbel kunnen terugvinden.

Voor de spelling van namen wordt de vertaling van de Groot Nieuws Bijbel (1998) gebruikt.

2. Schema 5.1

3. Invulling 5.1

Toelichting

Aansluitend bij het derde en vierde leerjaar gaan de leerlingen in het vijfde leerjaar verder op zoek naar God, de anderen en de relatie met hen. God wordt voorgesteld als koning. De mens heeft het niet gemakkelijk om **gehoor te geven aan zijn roeping**. Dit wordt opgemerkt in de onvruchtbare situatie (in tegenstelling met periode 4.5: vrucht dragen) in de tijd van Eli en zijn zonen én in de voorafgaande tijd vanaf de schepping (herhaling tot en met de Rechters). Ook koning Saul heeft het moeilijk om aan **God, de koning**, gehoor te geven. Hoe meer men **God en de anderen waardevol vindt en niet onverschillig** tegenover hen staat, hoe beter het zal lukken om gehoor te geven aan roeping. Waardering voor anderen spoort aan om naar hen te **luisteren**, zich hun **situatie voor te stellen** en te **begrijpen**. Het jaarthema **'Verlangen naar het Koninkrijk'** en de verhalen **over de koningen Saul en David** maken het nodig om bij de bijbelse leefwereld en deze van de leerlingen, stil te staan bij 'een koning'.

3.1. waarde hechten aan ... (week 1-4)

Toelichting

Aan de hand van vakantie- en andere ervaringen uiten de leerlingen zich over hun verlangens / wat ze graag hebben, wat of wie voor hen belangrijk is of waar ze (veel) **waarde aan hechten** (voorwerpen, ervaringen, mensen, ...). Hoe staan de leerlingen tegenover **normen en waarden**? Hoe gaan de groepjes waartoe ze behoren en anderen in de samenleving daarmee om? Tegenover waarden staat **onverschillig zijn of geringschatten en minachten**. **Pesten** is ook een uiting van het niet waarderen van anderen. De leerlingen zullen zich pijnlijke situaties herinneren en herkennen. Iemand waarderen geeft mogelijkheden / **hoop**, iemand minachten maakt dingen stuk / geeft **geen hoop**. De leerkracht draagt bij tot de **bewustwording van de waarde van voorwerpen en personen** - de waarde van de leerlingen zelf en hun omgeving. Respect opbrengen komt in periode 5.2 aan bod.

Het vierde leerjaar eindigt met 'vrucht dragen'. In deze periode worden de leerlingen geconfronteerd met geen vrucht dragen: de **onvruchtbaarheid** van Hanna staat symbool voor de onvruchtbare situatie van het volk. Er lijkt geen toekomst te zijn (periode 3.2: kind = toekomst). Het pestgedrag van Peninna toont gebrek aan waardering. De minachting van de priesters (de zonen van Eli) voor de voorschriften en offers bewijst dat ook God niet voldoende wordt **gewaardeerd**. Daar de priesters met hun voorbeeldfunctie **onverschillig** tegenover Gods waarden en normen staan, gaat het volk ook die weg op. In de strijd tegen de Filistijnen wordt **de verbondskist** (de houder van de 'Tien Woorden' en symbool van Gods aanwezigheid) er toch bijgehaald. Zo denkt Israël de overwinning te behalen maar ondervindt dat je God niet voor je kar kunt spannen. De Filistijnen, die **de verbondskist hebben buitgemaakt**, (en hun god Dagon) ondervinden dat God zich niet naast de afgoden laat plaatsen.

Hoe zijn de Israëlieten in deze onvruchtbare en hopeloze situatie terecht gekomen? Met een flash back (herhaling en samenvatting voorgaande leerjaren) **van de Schepping tot de Rechters** wordt aangeduid hoe ze voortdurend worstelden met: voldoen aan roeping, omgaan met Gods beloften, tot zegen zijn, anders zijn, verbondsvolk zijn, leven in vrijheid ... Volgende nadruk wordt gelegd:

- schepping: God is de Schepper die te vertrouwen is; verwondering en dankbaarheid voor de schepping; de schepping is bedoeld als een thuis waarvoor dient te worden gezorgd;
- Abraham: roeping, zegen, belofte, vertrouwen en twijfel, trouw, verbondenheid;
- Jakob: geduldig zijn, fouten maken en leren;
- Jozef: dromen, teleurstellingen / tegenslagen, vertrouwen;

- Mozes: horen en zien, bescherming en begeleiding, verbondenheid;
  - Rechters: voorbeeldfiguren, er niet alleen voor staan, toekomst waarmaken.
- Hieruit blijkt dat God te vertrouwen is en telkens nieuwe hoop en kansen geeft.

Bijbel

Bijbelse leefwereld: onvruchtbaarheid, godencultus in Kanaän.

De onvruchtbare situatie van Hanna en Israël: 1 Samuël 1: 1-8; 1 Samuël 2: 11-36.

De verbondskist buitgemaakt door de Filistijnen: 1 Samuël 4 en 5.

Herhaling: schepping, Abraham, Isaak, Jakob, Jozef, Mozes en Rechters.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- *wat doen de leerlingen graag, wat verlangen ze en wat vinden ze belangrijk in denken en doen? Eventueel een top-10 opstellen en dit aan het einde van de periode herhalen. De lijsten worden vergeleken en kunnen als evaluatie dienen;*
- *wat vinden anderen (o.a. de groepjes waartoe ze behoren) belangrijk: kleding, interesses, hobby's, mascottes, (status)symbolen, ..?*
- *hoe gaan de leerlingen en anderen (op school, in de samenleving, ...) om met voorwerpen, mensen en God?*
- *situaties en het ervaren van waardering voor verlangens, ideeën, gedachten...;*
- *situaties en het ervaren van dankbaarheid, respect, beleefdheid;*
- *situaties en het ervaren van onverschilligheid, geringschatten, minachten en pesten;*
- *welke waarden en normen vinden de leerlingen en hun groepjes belangrijk?*
- *kritische discussie over waarden en normen in de samenleving;*
- *mogelijk het begrip 'normvervaging' aan de orde stellen;*
- *hoe wordt omgegaan met Gods waarden en normen en wat zijn de gevolgen daarvan?*
- *bieden de eigen waarden en normen toekomst?*
- *de invloed of voorbeeldfunctie van groepsleiders bespreken;*
- *situaties en het ervaren van iets, iemand of God alleen maar erkennen (gebruiken / misbruiken) als het je het past.*

Normen en waarden in krantenartikels zoeken en kritisch bespreken. Verder zelf krantenkoppen maken die passen bij Schepping - Rechters.

Een tijdsband maken en dit als leerkracht goed voorbereiden (voor noodzakelijke tijdsbesparing). Suggestie: om de tijdsband regelmatig en al spelend in te oefenen, kunnen de belangrijkste kernwoorden, persoons- en plaatsnamen, landen, bijbelboeken en tijdsperiodes op afzonderlijke (speel)kaartjes worden geschreven.

3.2. aandacht schenken aan ... (week 5-6)

Toelichting

God schenkt aandacht aan de onvruchtbare **situatie van Hanna en het land**. Hij is er **niet onverschillig** voor en **geeft gehoor** aan Hanna's gebed. Hij brengt verandering en biedt **hoop / toekomst** via de geboorte en de roeping van **Samuël**, priester, profeet en laatste rechter. (Het profeet-zijn wordt in het zesde leerjaar uitgediept.) Samuël (God hoort) leert luisteren naar God en aan hem gehoor geven. Hij brengt het volk terug tot God, herinnert het aan haar **roeping** en leert het opnieuw luisteren en vertrouwen op God! God krijgt de plaats terug die hem toekomt (boven de goden) zodat een hoopvolle toekomst mogelijk wordt.

Luisteren, gehoorzamen en gehoor geven, komen aan bod. In de volgende weken (7-8) worden het niet gehoorzamen of niet gehoor geven benadrukt.

De leerlingen kunnen aangeven hoe goed het is als anderen hen **vertrouwen**, positieve aandacht voor hen hebben, echt naar hen luisteren en gehoor geven aan wat zij nodig

hebben. Dit draagt bij tot blijheid, geluk en hoop én hoop geeft leven. Hierdoor worden de leerlingen aangemoedigd om echt **naar anderen te luisteren en hen trachten te begrijpen**.

Bijbel

Bijbelse leefwereld: het heiligdom te Silo.

Hanna krijgt gehoor / de geboorte van Samuël: 1 Samuël 1: 8-28; 1 Samuël 2: 1-10.

God roept Samuël: 1 Samuël 3.

Samuël als godsdienstig leider: 1 Samuël 7: 2-17.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- *vertrouwen, positieve aandacht, luisteren, gehoorzamen en gehoor geven aan in situaties van: pesten, nieuw vriendje, verdriet, vreugde, angst, onzekerheid, prettig gebeurtenissen, verlies, geboorte, ...;*
- *hoe worden bovenstaande situaties ervaren? Wat doet het jou en anderen als je dit kan geven of mag 'ondergaan'?*
- *hoe brengen we 'hoop' in verband met bovenstaande situaties?*
- *hoe kunnen de gesuggereerde vaardigheden worden ontwikkeld?*
- *nieuwe concrete situaties bedenken om naar anderen te luisteren en hen trachten te begrijpen;*
- *hoe kan iemand ons op onze roeping wijzen? Zoals bij Samuël? Hoe werkt dat?*
- *kunnen wij aan de toekomst werken zonder met Gods normen en waarden rekening te houden?*
- *wie is ons voorbeeld, onze 'leider'? Wat hebben we aan hem? Wat leren we van hem?*

3.3. gehoor geven aan ... (week 7-8)

Toelichting

*De leerlingen kunnen ongetwijfeld aangeven dat **luisteren, gehoorzamen en gehoor geven** (weken 5-6) niet altijd gemakkelijk zijn en inspanningen vragen. Vaak ligt **je eigen zin doen, ongehoorzaam zijn of geen gehoor geven** meer voor de hand.*

*Na de oefening in luisteren (week 5-6), kan een poging worden ondernomen om zich **de situatie van de ander voor te stellen** en zich hierin - in beperkte mate - trachten in te leven. Deze periode wil bijdragen tot **het uiten van waardering voor God en mensen**.*

*Het volk wil een koning, net zoals andere volken die hebben. Zo veronachtzaamt het zijn roeping en wordt het onverschillig tegenover God. **God** wordt als **koning** afgewezen, maar het volk voelt dat niet zo aan. Samuël wel en hij is hier nijdig om. De theocratie en de werking hiervan wordt belicht. Toch krijgt Samuël de opdracht **Saul tot koning** te zalven en tevens de nadelen van het koningschap te benadrukken. Zalving wordt in periode 5.2 uitgewerkt.*

*Door zijn ongehoorzaamheid, vanwege zijn gebrek aan vertrouwen op God, mag **Saul geen koning blijven!** Vooral hij - de koning - wordt geacht Gods waarden en normen te respecteren. Dan pas kan God een hoopvolle toekomst in het vooruitzicht stellen en wordt de situatie vruchtbaar. Saul wacht niet op Samuël maar handelt naar eigen goeddunken of misschien wel uit angst. Saul is geen koning die zich in afhankelijk van God opstelt (vertrouwen en gehoorzaamheid). Hij mag geen koning blijven omdat hij **God** (en Gods waarden en normen) en zijn **roeping** niet voldoende heeft **gerespecteerd of gewaardeerd**. Israëls koning dient zo te handelen dat **God als de opperkoning** erkend blijft.*

Bijbel

Bijbelse leefwereld: een koning, theocratie.

Het volk wil een koning: 1 Samuël 8, 12.

Saul wordt koning: 1 Samuël 9-10.

Sauls ongehoorzaamheid, hij kan geen koning blijven: 1 Samuël 14, 15.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- *hoe moeilijk of gemakkelijk is het om aan een opdracht te beginnen terwijl je met je eigen dingen bezig bent?*
- *hoe moeilijk of gemakkelijk is het om te gehoorzamen, aan iemand (God) gehoor te geven?*
- *hoe gemakkelijk of moeilijk zwichten we onder de druk / invloed van anderen?*
- *hoe moeilijk of gemakkelijk is het om anderen positieve aandacht te geven en echt naar hen te luisteren en hen te begrijpen?*
- *na de oefening in luisteren (week 5-6), wordt gepoogd om zich in de situatie van anderen te verplaatsen (zich in beperkte mate trachten in te leven);*
- *wat zou jij doen als jij koning / koningin was?*
- *wat doet een goede koning / koningin?*
- *wie is onze leider, onze koning / koningin?*
- *welk beeld hebben we van een koning / koningin?*
- *welke waarden en normen zou jij opleggen als koning(in), als leider van een groep?*
- *zijn waarden en normen democratisch bespreekbaar of absoluut?*
- *gevolgen van het al dan niet naleven van waarden en normen;*
- *blijven zeuren tot je je zin krijgt;*
- *concrete situaties zoeken waarin waardering voor God en mensen wordt uitgedrukt.*

4. Suggesties expressievormen 5.1

Thema-expressie:

- *situaties en gevoelens uitbeelden van waarde geven aan, aandacht geven aan en gehoor geven aan;*
- *een collage met krantenknipsels maken betreffende waarde geven aan (normen en waarden), aandacht geven aan en gehoor geven aan;*
- *een tijdsband maken. Om hieraan niet te veel tijd te besteden, moet je dit als leerkracht goed voorbereiden. Suggestie: om de tijdsband regelmatig en al spelend in te oefenen, kunnen de belangrijkste kernwoorden, persoons- en plaatsnamen, landen, bijbelboeken en tijdperiodes op afzonderlijke (speel)kaartjes worden geschreven;*
- *plantjes laten groeien om vruchtbaarheid te tonen.*

Periode 5.2

Wie is de goede koning

Je eigen zin doen / dienen

Periode 5.2

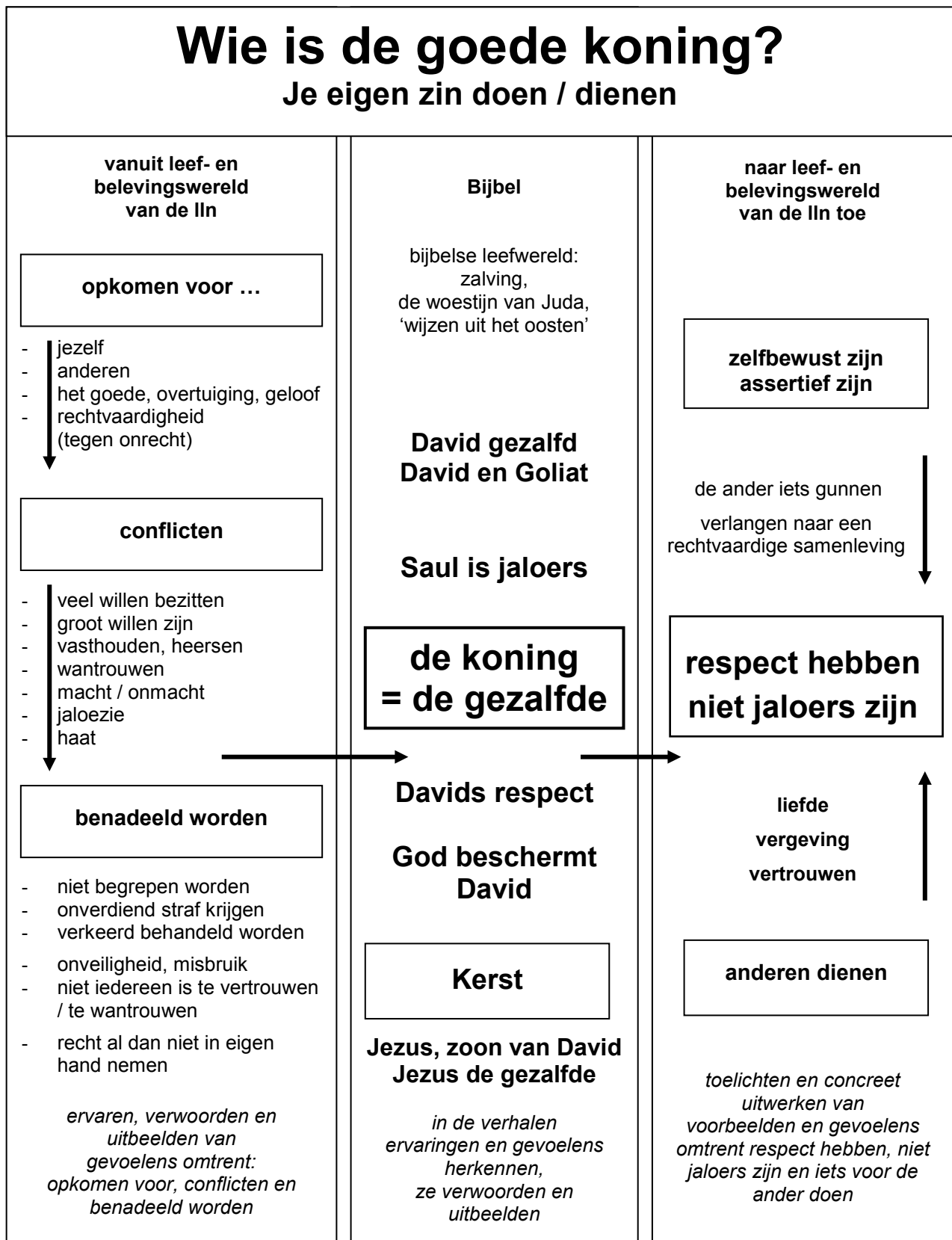
Wie is de goede koning?

Je eigen zin doen / dienen

1. Leerplandoelen 5.2

- 1.1. *De leerlingen geven voorbeelden van mensen die al dan niet opkomen voor een goede zaak, voor zichzelf of anderen en geven hun gevoelens daarbij weer.*
- 1.2. *De leerlingen herkennen elementen die aanleiding geven tot een conflict: veel willen bezitten, groot willen zijn, willen heersen, machteloos zijn, jaloers zijn, wantrouwen en haten.*
- 1.3. *De leerlingen geven voorbeelden van benadeeld worden en assertief zijn en geven hun gevoelens daarbij weer.*
- 1.4. *De leerlingen tonen met voorbeelden aan dat respect hebben belangrijk is.*

- 2.1. *De leerlingen omschrijven het begrip 'gezalfde'.*
- 2.2. *De leerlingen herkennen in Davids optreden zijn vertrouwen, assertiviteit, liefde, vergeving en opkomen voor de goede zaak van God en zijn volk.*
- 2.3. *De leerlingen herkennen in het conflict tussen Saul en David de elementen uit doelstelling 1.2.*
- 2.4. *De leerlingen ontdekken het respectvol handelen van David en Jonatan.*
- 2.5. *De leerlingen omschrijven Jezus als 'zoon van David'.*
- 2.6. *De leerlingen zien in dat de wijzen uit het oosten, in tegenstelling tot Herodes, Jezus respect betonen en hem erkennen als de gezalfde.*
- 2.7. *De leerlingen omschrijven Jezus als de gezalfde, de Messias, de Christus.*
- 2.8. *De leerlingen zien in dat Jezus, in tegenstelling tot Herodes, gekomen is om te dienen en niet om te heersen.*

- 3.1. *De leerlingen leggen het verband tussen de volgende begrippen: vertrouwen (op God), respect hebben, de ander iets gunnen, dienen, het recht niet in eigen hand nemen, liefhebben en vergeven.*
- 3.2. *De leerlingen zien in dat zij assertief mogen zijn.*
- 3.3. *De leerlingen lichten toe hoe zij hun zelfbewustzijn positief kunnen uitdrukken.*
- 3.4. *De leerlingen zien het onderscheid in tussen het recht in eigen hand nemen en voor jezelf en voor anderen opkomen.*
- 3.5. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om zelfbewust en assertief te zijn en om op te komen voor zichzelf, anderen en een rechtvaardige samenleving.*
- 3.6. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om te dienen, lief te hebben en te vergeven zonder zich te laten misbruiken.*
- 3.7. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om met respect en jaloezie om te gaan.*

2. Schema 5.2

3. Invulling 5.2

Toelichting

Periode 5.1 levert een bijdrage aan **'God en mensen waardevol vinden'**. Dit geeft een aanzet tot **'opkomen voor'** wat je waardevol vindt. Opkomen voor iets of iemand is niet altijd gemakkelijk: je kunt in **conflict** met jezelf of anderen komen. Trouwens, je kunt in die mate door een ander **benadeeld worden** dat het niet goed is om deze nog langer te vertrouwen. Zo worden in deze periode gevoelige onderwerpen behandeld als: **jaloerie, respect, vertrouwen, wantrouwen, dienen, assertiviteit** (op een gezonde manier opkomen voor jezelf), **misbruik en vergeving**. Samen met de leerlingen wordt in concrete situaties gezocht naar het samengaan van assertief zijn en de ander respecteren en dienen. Er wordt uitgegaan van de stelling dat een gezond zelfbewustzijn, (zie ook periodes 4.1, 4.2 en 4.4) en assertiviteit een basis bieden om naar de ander uit te reiken (hem liefde te tonen, te dienen...) en jezelf de nodige bescherming te geven. Deze basis wordt in verband gebracht met vertrouwen op God. Periode 5.2 werkt toe naar vergeving (thema in periode 5.3). De kernwoorden komen aan de orde in de verhalen met in de hoofdrollen enerzijds de koningen Saul en Herodes en anderzijds David en Jezus. **Wie handelt als een goede koning?**

3.1. opkomen voor... (week 1-2)

Toelichting

Waardering voor iets of iemand hebben, komt tot uitdrukking als men ervoor **'opkomt'**. De leerlingen inventariseren wat ze waardevol vinden (zie periode 5.1) en beschrijven de waarde ervan. Hoe reageren ze als het waardevolle wordt bedreigd? Hoe reageren anderen? De leerlingen geven voorbeelden van hoe ook anderen al dan niet **opkomen voor een goede zaak, voor zichzelf of voor anderen, voor hun (geloofs)overtuiging en voor rechtvaardigheid**. Hoe ervaren de leerlingen dit? Het doet je goed als een ander voor je opkomt (bij een conflict op de speelplaats, ...). Hoe zou de wereld eruit zien als niemand tegen onrecht zou opkomen of als iedereen dit juist wel zou doen? Hoe sterk is het **verlangen naar een rechtvaardige samenleving?**

God heeft een man naar zijn hart aangewezen om koning te worden in de plaats van Saul. Saul kan geen koning blijven daar hij niet langer Gods normen en waarden respecteert (periode 5.1). Samuël krijgt de opdracht om in Betlehem een nieuwe koning te zalven. Hij moet daarbij niet letten op het uiterlijk. God kijkt immers naar het innerlijk, naar het hart van de mens. **David wordt tot koning gezalfd.**

Zalving betekent dat God iemand een bijzondere opdracht geeft (hier: koning zijn; ook de priester en profeet werden gezalfd) en hem daarbij met zijn Geest helpt (periode 4.4: n.a.v. Simson: gedreven zijn en God werkt door ons ...). Dit wil zeggen: de koning dient voor Gods volk te zorgen en het land te verdedigen. Bij **het duel met Goliat** wordt duidelijk dat David een man naar Gods hart is: **hij komt op tegen onrechtvaardigheid en voor God en zijn volk**. David verlost het volk van zijn onderdrukkers.

Goliat was een gevaarlijke 'beer of leeuw' die de 'schapen' van Israël, van God, wilde verslinden. Eigenlijk moest Saul - de 'grootste' in lengte - gaan, maar David - de 'grootste' van hart - komt op voor God en zijn volk.

David doet dit vanuit zijn groeiend vertrouwen op God die hem vaak redde van een beer of een leeuw - die hij met zijn geofende slinger weghield (1 Samuël 17:34-37). **Vertrouwen hebben, assertief, zelfbewust zijn en verlangen naar een rechtvaardige samenleving komen door het handelen van David tot uitdrukking. David dient God en het volk:** een goede koning heeft vertrouwen in God en toont zich een dienaar in plaats van een heerser. Hij komt op voor de eer van God en zijn volk.

Bijbel

Bijbelse leefwereld: een gezalfde.

David wordt gezalfd: 1 Samuël 16: 1-13.

David, een man naar Gods hart: 1 Samuël 13: 14.

Korte weergave van het verhaal van Goliath: 1 Samuël 17.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- *wat is voor de leerlingen en voor anderen belangrijk, waaraan wordt grote waarde gehecht? Eventueel teruggrijpen naar de top-10 van periode 5.1;*
- *een waardeschaal maken;*
- *hoe wordt met deze waarden omgegaan? Hoe wordt dit ervaren?*
- *de leerlingen geven voorbeelden van assertiviteit, opkomen voor jezelf, anderen, een goede zaak,...;*
- *de leerlingen geven voorbeelden van onrechtvaardigheid (in het gezin, de school, de samenleving, de wereld, ...);*
- *is het gemakkelijk of moeilijk om voor het goede en tegen onrechtvaardigheid op te komen?*
- *hoe anders zouden situaties zijn indien men meer voor het goede en tegen onrechtvaardigheid zou opkomen?*
- *wat kan er worden gedaan om aan een rechtvaardige samenleving te werken? Zijn er concrete voorstellen voor het gezin, de school, de natuur, het milieu en de omgeving? Wat kan de bijdrage van de leerlingen hierin zijn?*
- *voorbeelden van agressie en verzet;*
- *voorbeelden van macht en onmacht (zich niet kunnen verzetten);*
- *welk verzet is noodzakelijk of toegestaan?*
- *de verpakking of de inhoud, het uiterlijke of het innerlijke, het voorkomen of het hart?*
- *wat is de goede zaak van God en zijn volk?*
- *wat betekent 'een mens naar Gods hart'?*
- *bespreking van de relatie tussen vertrouwen op God hebben en zelfbewust en assertief handelen;*
- *gebruik van zalving als godsdienstig ritueel.*

3.2. conflicten en benadeeld worden (week 3-6)

Toelichting

*De leerlingen erkennen ongetwijfeld in hun eigen leven en in hun omgeving situaties van **concurrentie, rivaliteit en conflicten**. Dit levert boeiende gedachteswisselingen op over: **de grootste, de belangrijkste of de beste** (ook in positieve zin!) willen zijn; **veel willen bezitten; vasthouden aan dingen; de baas willen zijn; willen heersen; wantrouwen; omgaan met macht / onmacht, jaloezie, afgunst en zelfs haat**. Hoe moeilijk of gemakkelijk is het om **de ander ook iets te gunnen** of om **jaloers te zijn**? In hoeverre sluit men zijn hart wel of niet gemakkelijk af voor de ander?*

*Kinderen kunnen ook de indruk hebben dat ze **verkeerd behandeld, benadeeld en niet begrepen** worden. Deze indruk en bijhorende gevoelens dienen ernstig te worden genomen. Trouwens, kinderen krijgen daadwerkelijk te maken met situaties van **(on)veiligheid, misbruik** en dienen helaas te ontdekken dat **niet iedereen te vertrouwen** is. Hoe gaan de leerlingen hiermee om? Mag **recht al dan niet in eigen hand** worden genomen? Bescherming zoeken is in ieder geval nodig.*

Saul ervaart Gods zegen niet meer. Als David op de citer speelt, voelt Saul zich beter. God is met David en deze wordt steeds populairder omdat hij voor zijn volk **opkomt**: "Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden". **Saul wordt jaloers, wantrouwt en haat David**. David wordt **een concurrent, een rivaal** voor het koningschap. Saul wil graag **de 'grootste' zijn en heersen**, maar voelt zijn macht wegebben! Hij **heeft geen respect** voor David en wil hem uit de weg ruimen. Jonatan en David zijn **niet jaloers** op elkaar maar **respecteren elkaar** en sluiten een vriendschapsverbond. **Gunt de kroonprins het koningschap aan David? Jonathan komt op voor David, die onrechtvaardig wordt behandeld, door hem te beschermen tegenover zijn vader. David vlucht voor Saul: ondanks zijn vertrouwen in God zoekt hij bescherming voor zichzelf. David respecteert niet alleen Jonatan maar ook Saul. Hij neemt, ondanks het feit dat Saul zijn leven bedreigt, het recht niet in eigen hand. Tot tweemaal toe spaart hij zelfs Sauls leven. Hij blijft Saul erkennen als de gezalfde koning!**

David weet dat hij Saul niet kan vertrouwen. Zijn vertrouwen in God sluit niet uit dat hij zelf **assertief** is en zichzelf beschermt. **Hij komt op voor zichzelf, zijn familie en de mensen die zich bij hem hebben aangesloten**. David, een man naar Gods hart, is bereid 'de kleinste' te zijn en te wachten op God. Hij blijft **liefhebben en vergeven** - ondanks haat - en opkomen voor zichzelf en anderen vanuit zijn respect voor mensen, vanuit zijn liefde voor de zaak van God en vanuit zijn **vertrouwen** in hem. **David blijkt, in tegenstelling tot Saul, een dienende koning te zijn; hij staat symbool voor een goede koning.**

Samenvattend wordt - tegen de achtergrond van de verhouding tussen Saul en David - in concrete situaties gezocht naar **een evenwichtige houding tussen enerzijds zich niet laten misbruiken maar zelfbewust en assertief zijn en anderzijds de ander respecteren, liefhebben, vergeven en dienen**. Liefde en vergeving worden in periode 5.3 verder uitgewerkt.

Bijbel (een selectie uit onderstaande verhalen)

Bijbelse leefwereld: woestijn van Juda.

Saul is jaloers op David: 1 Samuël 18.

David en Jonathan: 1 Samuël 18: 1-4; 19: 1-9; 20: 1-43.

David zoekt bescherming: 1 Samuël 22: 1-5; 23: 14-18; 27: 1-4.

God beschermt David: 1 Samuël 23: 25-28.

David's respect, hij spaart Sauls leven: 1 Samuël 24 en 26.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- situaties van en ervaringen met: veel willen bezitten, de grootste, de belangrijkste of de beste (ook positief!) willen zijn;
- situaties van en ervaringen met: jaloers zijn en respect hebben. Oorzaken en gevolgen?
- situaties van en ervaringen met: (on)tevredenheid, concurrentie, rivaliteit en conflicten;
- situaties van en ervaringen met: de baas willen zijn, willen heersen (ten koste van anderen);
- situaties van en ervaringen met: de ander iets gunnen, iets voor de ander willen doen / de ander willen dienen;
- situaties van en ervaringen met: (on)veiligheid en misbruik (verkeersveiligheid, donker, onbekenden, mishandeling, seksueel misbruik,...);
- situaties van en ervaringen met wantrouwen. Is iedereen te vertrouwen? Gepast en ongepast wantrouwen. Oorzaken en gevolgen?
- veilig zijn bij God, anderen of jezelf;
- vluchtelingenproblematiek;
- verband tussen vriendschap, vertrouwen en respect;

- de leerlingen mogen even de baas zijn in de klas. De leerkracht blijft zelf ook de baas! Moeilijk hè, met twee bazen? Waar botst het? Waar liggen de onenigheden?
- hoe ver kan je gaan in dienen, liefde en vergeving als de ander niet te vertrouwen is?
- voorbeelden van geweldloos verzet.

3.3. Jezus, zoon van David (week 7-8)

Toelichting

De kernwoorden van deze periode komen bij het kerstverhaal terug aan bod en de parallel wordt getrokken tussen enerzijds **David en Jezus** en anderzijds **Saul en Herodes**. Tevens wordt **Jezus** voorgesteld als **de gezalfde koning** en zodanig als **de zoon van David**.

Het **conflict tussen twee koningen** is duidelijk: koning Herodes voelt zich net als Saul bedreigd in zijn koningschap door **de gezalfde koning** (de Christus). Herodes ziet deze nieuwe koning als zijn **rivaal en concurrent**. Hij wil - net als Saul - zijn 'macht' behouden en **wil heersen en niet dienen**. God, Jozef en Maria en de wijzen uit het Oosten **komen op voor Jezus en beschermen hem**. **Wantrouwen, (on)macht, jaloezie en haat** typeren Herodes. De kindermoord laat zien hoe **onbetrouwbaar** hij is en dat hij niets ontziet om de grootste te blijven.

Jezus echter is in de ware zin '**zoon van David**'. De boodschapper aan Maria plaatst Jezus in de lijn van koning David (Lucas 1: 30-33); ook Matteüs doet dit met het geslachtsregister: Jezus, de zoon van David, de zoon van Abraham (periode 4.2).

Jezus is de gezalfde koning. De wijzen uit het Oosten brengen geschenken: mirre werd gebruikt bij zalving. Jezus is bij uitstek de man naar Gods hart. Hij is niet gekomen om te heersen maar om te dienen. Hij komt op voor de goede zaak van God en zijn volk. Hiervoor wil hij zelfs zijn eigen leven geven. De engel kondigt aan: hij is het die zijn volk zal redden van hun zonde (Matteüs 1: 21). Periodes 5.4 en 5.5 gaan verder in op Jezus' koningschap.

Wie is de goede koning, de koning die goede handelt / regeert? Zal koning Jezus een meer rechtvaardige samenleving brengen dan koning Herodes?

Bijbel

Bijbelse leefwereld: wijzen uit het oosten.

Jezus de zoon van David: Lucas 1: 26-38; Matteüs 1: 1-17 (vnl. 6 en 16).

Jezus de gezalfde, de wijzen uit het Oosten: Matteüs. 2: 1-12.

Jezus wordt beschermd, de vlucht naar Egypte: Matteüs. 2: 13-15.

Koning Herodes, de kindermoord: Matteüs 2: 16-18.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- situaties van en ervaringen met heersen en dienen;
- verband tussen bereid zijn om te dienen en respect hebben;
- waartoe kan jaloezie leiden?
- situaties van en ervaringen met: onrechtvaardig behandeld en onterecht gestraft worden;
- situaties van en ervaringen met: conflict tussen twee meningen (tussen ouders, met ouders, met leerkracht, ...);
- situaties van en ervaringen met: bereidheid om 'vijanden' lief te hebben en / of te vergeven;
- hoe betrouwbaar ben ik?
- concrete situaties zoeken om respect te tonen, assertief te zijn en op te komen voor.

4. Suggesties expressievormen 5.2

Thema-expressie:

- *een collage, een tekst of een pamflet maken waarin duidelijk tot uitdrukking komt dat respect hebben voor de ander en niet jaloers zijn (de ander iets gunnen en dienen, ...) situaties kunnen veranderen en aangenaam maken. Het loont de moeite om op te komen voor jezelf, anderen en de goede zaak.*

Periode 5.3

De koning dient

Verantwoordelijkheid en vergeving

Periode 5.3

De koning dient

Verantwoordelijkheid en vergeving

1. Leerplandoelen 5.3

- 1.1. *De leerlingen geven weer hoe zij een veilig thuis en een rechtvaardige samenleving voor iedereen zien.*
  - 1.2. *De leerlingen zien in dat verlangen naar een veilig thuis en een rechtvaardige samenleving voor iedereen belangrijk is om verantwoordelijkheid op te nemen.*
  - 1.3. *De leerlingen zien in dat iedereen verantwoordelijk is om bij te dragen aan een veilig thuis en een rechtvaardige samenleving.*
  - 1.4. *De leerlingen tonen met voorbeelden aan dat volhouden belangrijk is om iets te bereiken en geven hun gevoelens daarbij weer.*
  - 1.5. *De leerlingen zien het verband in tussen verlangen naar, vertrouwen, verantwoordelijkheid opnemen, dienen, zorgen voor, volhouden en vergeven.*
-
- 2.1. *De leerlingen omschrijven het begrip 'Davidisch koningschap'.*
  - 2.2. *De leerlingen herkennen in het leven van David zijn verlangen naar een rechtvaardig koninkrijk, zijn vertrouwen en zijn volhouden.*
  - 2.3. *De leerlingen herkennen hierbij dat David met vallen en opstaan leert zijn verantwoordelijkheid op te nemen, te dienen en te vergeven.*
  - 2.4. *De leerlingen herkennen in het optreden van Absalom eigenschappen van een koning die niet dient, maar alleen op macht uit is.*
-
- 3.1. *De leerlingen geven aan hoe zij zich in dienst kunnen stellen om aan een rechtvaardige samenleving bij te dragen.*
  - 3.2. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om te zorgen voor, te dienen en verantwoordelijkheid op te nemen.*
  - 3.3. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om vol te houden: enerzijds opkomen tegen onrecht en anderzijds geen wraak nemen en de ander niet veroordelen.*
  - 3.4. *De leerlingen zien in dat ze op Gods vergeving kunnen rekenen.*
  - 3.5. *De leerlingen tonen medeleven en verdraagzaamheid en zijn bereid om anderen te vergeven.*

2. Schema 5.3

3. Invulling 5.3

Toelichting

In deze periode wordt de verbinding gemaakt tussen een veilig thuis (periodes 1.1, 1.2, 1.3 en 3.1) en een rechtvaardige samenleving. Het verband wordt gelegd tussen een beeld vormen van een veilig thuis en een rechtvaardige samenleving, ernaar verlangen (zie ook periode 5.2) en er verantwoordelijkheid voor opnemen. Daarbij zijn enerzijds doorzetten en volhouden belangrijk, anderzijds geduld hebben, leren met vallen en opstaan (periode 3.3) en vergeving (periode 3.5) noodzakelijk. Deze thema's kwamen reeds eerder aan bod en worden nu in verband met elkaar en met verlangen naar een rechtvaardige samenleving gebracht. Verder worden verantwoordelijkheid opnemen en dienen benadrukt.

De oudtestamentische verhalen, behandeld in het vijfde leerjaar omtrent het koninkrijk, worden hiermee afgesloten. De twee volgende periodes handelen over het 'koninkrijk' in het Nieuwe Testament. Het zesde leerjaar gaat verder met 'verantwoordelijkheid opnemen' en 'bouwen aan het koninkrijk'.

3.1. verlangen naar een rechtvaardige samenleving (week 1-2)

Toelichting

De leerlingen inventariseren hun ideeën en gevoelens omtrent **een veilig thuis**. Een veilig thuis voor iedereen betekent **een rechtvaardige samenleving**. Wanneer voelt men zich veilig en geborgen? Wat zijn de basisbehoeften? Hoe zien de leerlingen een veilige en rechtvaardige maatschappij voor iedereen? Hoe groot is het verlangen hiernaar?

Wie is hiervoor verantwoordelijk? Kan iedereen hieraan bijdragen? Heeft iedereen, ook de leerling, hierbij een verantwoordelijkheid? Wat kan ieders bijdrage zijn? Mensen hebben elkaar nodig, zijn van elkaar **afhankelijk**. **Vertrouwen** hebben, kunnen **schuilen** en genieten van **bescherming van God en mensen**, zijn noodzakelijk. Ook **meeleven** met hen die geen veilig thuis hebben of het slachtoffer zijn van een onrechtvaardige samenleving komt aan bod. Dit meeleven (4.1, 5.1) zet aan tot **dienen** en **verantwoordelijkheid opnemen** (4.2).

David verlangt naar een rechtvaardige samenleving. Hij haat en bestrijdt onrechtvaardigheid en overwint door zijn vertrouwen op God. Zijn afhankelijkheid van God toont hij door te vragen wat hij moet doen (2 Samuël 2:1; 5: 19).

David wil God **dienen**. Hij neemt het recht niet in eigen hand, koestert geen wraak maar **volhardt geduldig in liefhebben en vergeven**. Deze dienende houding wordt opnieuw onderstreept bij de dood van Saul en Jonatan. **David treurt en spreekt zijn liefde en waardering voor hen uit. Hij toont zich verdraagzaam en medelevend**.

Het duurt nog zeven jaren voor David koning over heel Israël wordt. Ondertussen dient David God en zorgt hij voor de mensen die zich bij hem hebben aangesloten. Vanuit zijn **vertrouwen** op God weet David zich van hem afhankelijk voor zijn veiligheid. Telkens opnieuw is **God een schuilplaats** voor hem. Vanuit dit vertrouwen **houdt hij vol** niet te oordelen maar geduldig af te wachten totdat God zijn koningschap bevestigt. Vanuit het verlangen naar een veilige en rechtvaardige samenleving voor geheel Israël laat David de verbondskist overbrengen naar Jeruzalem, de hoofdstad, zodat heel het land gezegend zal zijn en veilig zal wonen. David toont dat hij een dienaar van God is en dat God de eigenlijke koning is die Israël een rechtvaardig volk wil laten zijn. Davids nederige houding zien we bij het afleggen van zijn koninklijke klederen als de verbondskist wordt binnengebracht. Hij toont dat hij een koning wil zijn die God en het volk dient. Hij neemt zijn verantwoordelijk staatkundig als politiek leider en voor de eredienst als godsdienstig leider op zich.

Bijbel

*Davids reactie op de dood van Saul en Jonathan: 2 Samuël 1 (en 1 Samuël 31).
 David wordt koning over Juda en over heel Israël: 2 Samuël 2-4; 2 Samuël 5: 1-5.
 Jeruzalem wordt veroverd: 2 Samuël 5: 6-12.
 David brengt de verbondskist naar Jeruzalem: 2 Samuël 6-7.*

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- *de leerlingen inventariseren hun ideeën en gevoelens omtrent een veilig thuis;*
- *in welke mate hebben anderen een veilig thuis?*
- *de leerlingen geven voorbeelden van slachtoffers van een onrechtvaardige samenleving;*
- *de leerlingen uiten zich kritisch over hoe (on)rechtvaardig de samenleving is;*
- *hoe kan medeleven worden getoond aan slachtoffers van een onrechtvaardige maatschappij?*
- *wie draagt welke verantwoordelijkheden thuis, op school, in de kerk, in de sportclub...?*
- *in welke mate zijn de leerlingen zich bewust van het feit dat ze anderen nodig hebben (van hen afhankelijk zijn) en dat anderen hen nodig hebben?*
- *in welke mate kan men op anderen vertrouwen (van bescherming genieten, kunnen schuilen) en is men zelf betrouwbaar? Hoe wordt dit ervaren?*
- *wat kunnen de leerlingen bijdragen aan een rechtvaardige samenleving?*
- *verschillende bestuursvormen kunnen worden besproken: democratie, monarchie, theocratie ...*
- *voorbeelden van een dienende houding worden gegeven. Het dienend aspect van mensen die voor de leerlingen zorgen, wordt benadrukt. Hoe wordt dit ervaren?*
- *hoe gemakkelijk of moeilijk is het om zichzelf dienstbaar op te stellen?*
- *een gesprekje is mogelijk over: geduld wordt beloond, de juiste tijd afwachten, hoelang wachten?*

3.2. met vallen een opstaan / vergeving (week 3-4)

Toelichting

*De leerlingen kennen ongetwijfeld ervaringen van steeds opnieuw 'goed' moeten doen en zijn, goede resultaten moeten behalen en **zich voortdurend moeten inspannen**. Zeker als het tegenzit, ontbreekt wel eens de moed om **vol te houden**. Het verlangen om vol te houden, trouw te blijven is niet altijd even sterk.*

*Na de dood van Saul blijven er oorlogen tegen de buurvolkeren. David is thuisgebleven en hij ontmoet Batseba. Eerst wil hij zijn overtreding verbergen. Wanneer de profeet Natan hem bestraft, ziet David in dat hij gezondigd heeft. Psalm 51 vertelt over zijn gevoelens omtrent zijn zonde en strijd. Ook als het onrecht bij hemzelf wordt gevonden, **komt David op tegen onrecht**. Hij verlangt naar **vergeving** en verzoening (periode 3.5) om terug **recht** te staan voor God.*

*Mensen spreken niet graag over hun fouten en tekorten en vinden het ook niet prettig als anderen hen op hun fouten wijzen. Toch kan dit al wel eens nodig zijn om te komen tot inzicht van fouten en **vergeving**. Als **anderen** met ons **geduld hebben** en wij **opnieuw mogen beginnen**, is dat veel aangenamer dan dat we steeds op onze zelfde fouten worden aangesproken of worden veroordeeld. **Medeleven** en **verdraagzaamheid** kunnen helpen om anderen te vergeven.*

***Absalom** vormt de tegenpool van David. Een rechtvaardige samenleving is het laatste waaraan hij denkt. Hij gebruikt streken om zijn vader te onttronen. Absalom wil macht verwerven, niet dienen. Hij heeft geen geduld en wil maar één ding: zo snel mogelijk op de troon! David vlucht opnieuw, nu voor zijn eigen zoon. David blijft een koning die dient, hij blijft*

op God vertrouwen en kent **geen haat of wraak**. Hij blijft liefhebben en vergeven. Dat valt op bij de dood van Absalom: hij was nog liever zelf gestorven en had nog zo gevraagd om de jongeman te sparen!

Bijbel

David en Batseba: 2 Samuël 11-12: 25; Psalm 51.

David en Absalom: 2 Samuël 15-19: 9.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- ervaringen van steeds 'goed' moeten doen / zijn, steeds goede resultaten moeten behalen en zich voortdurend moeten inspannen;
- ervaringen van zin of tegenzin hebben en al dan niet volhouden;
- ervaringen van tegenslagen en al dan niet volhouden;
- waarom verslappen of willen opgeven? Wat zijn de gevolgen?
- ervaringen met gemakkelijk of moeilijk spreken over fouten, tekorten, zonden;
- ervaringen met op eigen fouten worden gewezen;
- ervaringen met steeds opnieuw op dezelfde fouten worden gewezen;
- ervaringen met door God en mensen vergeven worden en opnieuw mogen beginnen;
- leren met vallen en opstaan, nieuwe kansen krijgen;
- ervaringen van geduld hebben met anderen, medeleven, verdraagzaamheid, anderen vergeven en nieuwe kansen geven;
- voorbeelden aangeven van heersen en dienen. Wat is het verschil en wat zijn de gevolgen?
- het doel heiligt de middelen (niet)? Hoe bereik je je doel?
- vormen van verzet en opstand;
- verkeerde vormen van koning-zijn, tirannie, alleen heersen tegenover theocratie.

3.3. de dienende koning (week 5-6)

Toelichting

Bij het afsluiten / samenvatten van het leven van David is het duidelijk dat hij groeide in zijn koningschap. Er wordt een beeld geschetst van het **Davidisch koningschap**. **Zorgen voor** (herder-zijn), **aandacht voor God** (2 Samuël 23: 3: een heerser die ontzag heeft voor God), **vertrouwen**, **geduld** en **vergeving** zijn belangrijke elementen in het leven van David.

David verlangt naar **rechtvaardigheid** en neemt zijn **verantwoordelijkheid** ervoor op. Hij weet dat God, de rechtvaardige koning, te vertrouwen is en recht schenkt. David leert - soms met vallen en opstaan - om **het dienen vol te houden**, om geen onrecht of wraak te gebruiken en om niet te veroordelen of te haten. Hij blijft meeleven met mensen, verdraagzaam zijn, liefhebben en vergeven.

Het leven van David vormt - in overeenstemming met de attitudedoelstellingen - een uitdaging voor de leerlingen. Verantwoordelijkheid opnemen en dienen kunnen zich samen met medeleven, verdraagzaamheid en vergeving (langzaam) ontwikkelen

Bijbel

Bijbelse leefwereld: Jeruzalem, Psalmen en liturgie, muziekinstrumenten.

Davids overwinningslied en zijn laatste woorden: fragmenten uit 2 Samuël 22-23:7.
Keuze uit Psalmen, die Davids koningschap typeren.

Suggesties

Leef en belevingswereld van de leerlingen:

- voorbeelden van hoe mensen God als schuilplaats ervaren;
- voorbeelden van hoe mensen ervaren dat God helpt strijden tegen onrecht;
- voorbeelden van hoe mensen ervaren dat God opkomt voor recht en gerechtigheid;
- gerechtigheid beschrijven als vrucht van verzoening en vergeving van zonden bij anderen en mezelf;
- voorbeelden van hoe mensen ervaren dat ze afhankelijk zijn van God;
- voorbeelden van hoe mensen God en anderen dienen;
- voorbeelden die aantonen dat het goed is om niet te veroordelen en het oordeel aan God over te laten;
- voorbeelden van hoe mensen met het kwade en zonden omgaan;
- wat zijn gevolgen van zonden? Verdwijnen die na vergeving?
- verwoorden dat God mensen vergeeft, ook de leerlingen en hoe dit ervaren wordt;
- voorbeelden van elkaar vergeven;
- wat kunnen de leerlingen concreet bijdragen aan een rechtvaardige samenleving?
- wat kan hen hierbij concreet helpen om vol te houden en te blijven dienen?
- hoe kunnen de leerlingen concreet liefde, medeleven en verdraagzaamheid tonen?

4. Suggesties expressievormen 5.3

Thema-expressie:

- de leerlingen schetsen (bouwen aan) een veilig thuis / een rechtvaardige samenleving voor iedereen en duiden daarbij aan wat hun concrete bijdrage kan zijn. Deze rechtvaardige samenleving kan in contrast worden geplaatst met een onrechtvaardige samenleving. Tegen de onrechtvaardige samenleving kan geprotesteerd worden;
- in dagbladen en tijdschriften opzoeken wat er geschreven wordt over een onrechtvaardige samenleving;
- negatieve krantenkoppen verzamelen en veranderen in positieve.

Periode 5.4

Is Jezus de koning?

Het koninkrijk zoeken

Periode 5.4

Is Jezus de koning?

Het koninkrijk zoeken

1. Leerplandoelen 5.4

- 1.1. *De leerlingen noemen een aantal positieve eigenschappen van zichzelf.*
- 1.2. *De leerlingen noemen een aantal positieve eigenschappen van anderen.*
- 1.3. *De leerlingen zien in dat een positief zelfbeeld helpt om iets voor anderen te doen.*
- 1.4. *De leerlingen geven het belang en de betrekkelijkheid weer van een aantal materiële en niet-materiële dingen.*
- 1.5. *De leerlingen geven het verband weer tussen bewuste keuzes maken en het niet automatisch beantwoorden aan groepsnormen.*

- 2.5. *De leerlingen herkennen in de Bergrede (u bent het zout / het licht) dat Jezus zijn leerlingen bevestigt in hun 'waardevol zijn'.*
- 2.6. *De leerlingen herkennen in de Bergrede (ware rijkdom en geen valse zorgen) de waarde die Jezus toekent aan 'het zoeken van het koninkrijk en zijn gerechtigheid'.*
- 2.7. *De leerlingen herkennen in de Bergrede (niet oordelen) dat Jezus oproept om niet te oordelen maar om positief naar anderen te kijken.*
- 2.8. *De leerlingen herkennen in de Bergrede (twee wegen en tweërlei fundament) dat men keuzes dient te maken om te doen wat Jezus zegt.*
- 2.9. *De leerlingen herkennen als belangrijke elementen van het koninkrijk de waarde van henzelf, de ander en niet-materiële dingen.*
- 2.10. *De leerlingen herkennen in het Paasverhaal Jezus als koning van dit koninkrijk.*

- 3.6. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om in diverse concrete situaties zichzelf en anderen positief te benaderen.*
- 3.7. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om in concrete situaties ook aan niet-materiële dingen waarde toe te kennen.*
- 3.8. *De leerlingen omschrijven waarden van het koninkrijk als belangrijk.*
- 3.9. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om te kiezen voor waarden van het koninkrijk en om zich hiervoor in te zetten.*
- 3.10. *De leerlingen omschrijven concrete mogelijkheden om zich in te zetten.*

2. Schema 5.4

3. Invulling 5.4

Toelichting

Het kind in het 5de leerjaar leert zichzelf en zijn omgeving kritisch bekijken. In deze periode wordt stilgestaan bij: **hoe zien de leerlingen zichzelf, anderen en het koninkrijk?** Tegen de achtergrond van de dienende koning David die, met vallen en opstaan, groeide in zijn koningschap (periode 5.3), wordt in deze periode de sluier opgelicht van **het koninkrijk van God** zoals Jezus dit voorstelt in de **Bergrede**. De Bergrede werd geïntroduceerd in periode 4.5. '**Jezus is de koning**' wordt ook in het Paasverhaal benadrukt. De beoogde attitude is: **het koninkrijk van God zoeken, ernaar verlangen, er waarde aan hechten, ervoor kiezen en zich ervoor inzetten.**

3.1. Hoe zie ik mezelf? (week 1)

Toelichting

Hoe **kritisch** kijken de leerlingen naar zichzelf? Hebben ze een **positief of negatief zelfbeeld**? Leerlingen hebben vragen naar hun voorkomen en zijn gevoelig voor hoe anderen over hen denken. Leerlingen kunnen de indruk hebben dat ze **moeten presteren** om erbij te horen (prestatiedruk, faalangst, ...). De leerkracht noemt een aantal positieve eigenschappen, gewoonten en vaardigheden van elke leerling afzonderlijk en moedigt hen aan om deze lijst aan te vullen. Ook eerder negatief lijkende elementen kunnen worden aangehaald maar met de duidelijke vermelding dat iedereen wel iets heeft waaraan gewerkt dient te worden. **Dit kan mogelijk bijdragen om een negatief zelfbeeld om te buigen in een overwegend positief.**

In de **Bergrede** zegt Jezus tegen zijn toehoorders '**U bent ...**', niet: 'probeer te zijn of te worden!' Dit is een positieve uitdrukking. Jezus bevestigt zijn leerlingen in hun **waardevol zijn, ongeacht hun prestatie(s)**. Hij zegt dat zij het **zout** van de aarde en het **licht** van de wereld zijn. Hierdoor kan de leerling een gezonde dosis (zelf)vertrouwen en zelfbewustzijn ervaren (periode 5.2) en aan de dag leggen. De leerlingen mogen weten dat ze iemand zijn en dat ze ergens voor staan. Dit is een **goede basis om zich in te zetten**, om daadwerkelijk zijn lamp op de standaard te zetten. De leerlingen kunnen iets verwezenlijken / bereiken. Bij de bijbelse leefwereld komen zout (bewaarend, bederfwerend, smaakgevend, onmisbaar, duurzaam, ...) en licht (aangenaam, geruststellend, goedvoelend, hoopgevend, richtinggevend, ...) aan bod.

Bijbel

Bijbelse leefwereld: de Bergrede, zout en licht.

Zout en licht zijn: Matteüs 5: 13-16.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- de leerkracht noemt positieve eigenschappen, gewoontes en vaardigheden van de leerlingen en de leerlingen vullen zelf deze lijst aan;
- situaties en het ervaren van werken aan minder positieve eigenschappen en gewoontes;
- een persoonlijkheidstest uitvoeren: wat slaat op mij, wat niet?
- situaties en het ervaren van: prestatiedruk (school, sportclub, ...), positieve en negatieve stress en faalangst. Is goed presteren belangrijk? Hoe doe je dat?

- zichzelf en anderen aanvaarden omwille van prestaties of omwille van de persoon zelf?
- situaties en het ervaren van (on)gelijkwaardigheid;
- hoe zie en ervaar ik mijzelf? Hoe zou Jezus mij zien?
- wie en wat stimuleren mij om me in te zetten voor anderen?
- zoutloos of extra gezouten dingen proeven;
- hoe kan ik laten merken dat ik zout en licht ben?

3.2. Hoe zie ik het koninkrijk? (week 2-3)

Toelichting

In periode 5.1 wordt stilgestaan bij 'waarde hechten aan ...'; periode 5.2 bouwt hierop verder met 'opkomen voor ...'. Men komt immers op voor wat men waardevol vindt. In periode 5.4 wordt **de waarde en de betrekkelijkheid van materiële en niet-materiële dingen kritisch bekeken**. Het onderscheid aangeven tussen materiële en niet-materiële dingen (ideeën, gedachten, aandacht, normen en waarden,....). Samen met de leerlingen wordt gezocht naar situaties en ervaringen die het belang en de betrekkelijkheid van materiële en niet-materiële dingen weergeven. In welke mate zetten mensen zich in voor belangrijke en onbelangrijke zaken? Dient men onbelangrijke zaken? Dikteert de samenleving wat belangrijk is / wat moet gedaan worden? **De leerlingen worden gemotiveerd om in concrete situaties ook aan niet-materiële dingen aandacht te geven en waarde toe te kennen.**

Jezus spoort mensen aan om **het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid te zoeken** (je zoekt waar je naar verlangt). Jezus plaatst dit in contrast met het dienen (knecht of slaaf zijn) van geld en schatten op aarde. Het is beter om te dienen in het koninkrijk van God en niet bezorgd te zijn over materiële dingen. Rechtvaardig met mekaar omgaan en met elkaar delen zijn hierbij belangrijk. Zich zorgen maken (piekeren) helpt niets. Zorg dragen voor ... helpt wel. Als God zorg draagt voor de bloemen en de vogels, hoeveel te meer zal hij dan ook voor de mens zorgen. Daarom is het goed om **naar het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid te verlangen, te zoeken en ervoor te kiezen.**

Bijbel

Ware rijkdom en geen valse zorgen: Matteüs 6: 19-21; 6: 24-34.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- situaties en het ervaren van de waarde, het belang en de betrekkelijkheid van materiële dingen. Welke houding wordt hiertegenover aangenomen?
- situaties en het ervaren van de waarde, het belang en de betrekkelijkheid van niet-materiële dingen. Welke houding wordt hiertegenover aangenomen?
- waar maken mensen zich echt zorgen over? Wat willen ze echt bereiken? Waar willen ze 'alles' voor doen?
- een kritische bespreking van hierboven aangehaalde situaties;
- verbiedt Jezus het hebben van materiële dingen?
- situaties en het ervaren van bezorgd zijn;
- het verschil uitdrukken tussen zorg dragen voor en bezorgd zijn over;
- situaties en het ervaren van rechtvaardig handelen;
- hoe gemakkelijk is het om mij hiervoor in te zetten?

3.3. Hoe zie ik de ander? (week 4)

Toelichting

De leerlingen hebben bij de aanvang van deze periode kunnen ervaren hoe goed het is als zij zichzelf of als anderen hen op een positieve wijze beschrijven en benaderen. Dit kan hen motiveren om ook **van anderen een aantal positieve eigenschappen, gewoontes en vaardigheden te noemen** (aan de ander vertellen of ze voor hem opschrijven). De eerste indruk, die we van anderen hebben, kan positief of negatief zijn. Een negatieve kijk kan ingegeven zijn door 'het anders zijn' en uit zich snel in woorden en / of daden van afwijzing, minachting of veroordeling. Anderen proberen echter ook hun minder positieve gewoontes te verbeteren. **Een positieve benadering van anderen kan hen helpen om (zodanig) te veranderen.** Meestal zien mensen eerder de fouten en tekorten bij een ander dan bij zichzelf. **Zo kan mogelijk een bijdrage geleverd worden om een negatief zelfbeeld om te buigen in een eerder positief.**

De leerlingen ontdekken in de Bergrede dat Jezus oproept om niet over anderen te oordelen. Hij doet dit met de gelijkenis van de splinter en de balk. Een mens ziet niet (scherp genoeg) het waarom en het hoe van het handelen van anderen. Ook **vergeving** - een belangrijk element in het koningschap van David - kan naast (ver)oordelen worden geplaatst.

De leerlingen kunnen 'hard' zijn voor elkaar: pesten, uitsluiten, ongepaste 'grapjes' enz. **De leerlingen ontdekken dat anderen waardevol zijn en positieve aandacht verdienen.** In het koninkrijk van God is het ongepast om te oordelen. Zelfs als de groepsdruk groot wordt en botsing met de groepsnormen dreigt, kan men kiezen om te doen wat Jezus zegt (dit wordt in de volgende weken verder uitgewerkt).

Bijbel

Niet oordelen: Matteüs 7: 1-5.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- de leerlingen noemen positieve eigenschappen, gewoontes en vaardigheden van anderen;
- de leerlingen geven voorbeelden van hoe anderen positief werken aan goede positieve eigenschappen en gewoontes;
- het verschil aangeven tussen oordelen en veroordelen;
- hoe wordt het ervaren als de leerlingen anderen (ver)oordelen en anderen hen (ver)oordelen?
- situaties en het ervaren van: pesten, uitsluiten, grove taal, grapjes die te ver gaan ... voornamelijk als uiting van (ver)oordeling;
- waarom vraagt Jezus om niet te oordelen?
- situaties en het ervaren van: blind zijn voor eigen fouten en snel de fouten van anderen zien;
- hoe eigen fouten inzien en veranderen?
- kan men anderen helpen om hun fouten te doen inzien en te veranderen?
- Is er een verband tussen vergeven en niet (ver)oordelen?

3.4. Kies ik voor het koninkrijk? (week 5)

Toelichting

De leerlingen worden aangemoedigd om zich kritisch en assertief op te stellen ten aanzien van de verlangens en de verwachtingen van de samenleving. De druk om te voldoen aan de normen en waarden van de groep waartoe ze (willen) behoren, kan groot zijn. Durven ingaan tegen de stroom en waarde hechten aan andere mensen en dingen kan een hele opgave zijn. Situaties en ervaringen hieromtrent worden uitgedrukt.

Zo moedigt **Jezus in de Bergrede** aan om niet de brede maar de **nauwe poort en weg** te nemen én om **te doen** wat hij heeft gezegd. Dit is verstandig bouwen. Jezus' woorden horen zonder daden of engagement, is bouwen op zand en houdt geen stand. Als mensen **Jezus' woorden doen** (zoals uitgedrukt in deze periode), gaan ze samenleven zoals God het heeft bedoeld, gaan ze **leven volgens de verwachtingen van Gods koninkrijk**.

Bijbel

Twee wegen: Matteüs 7: 13-14.

Tweeërlei fundament: Matteüs 7: 24-27.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- verwachtingen die de samenleving (vooral de groep waartoe men wil behoren) stelt, worden kritisch bekeken;
- kritische bespreking van: de gemakkelijkste weg is altijd / nooit de gemakkelijkste / de moeilijkste;
- welke zijn de groepsnormen? Hoe groot is de invloed / druk van de groep waartoe men wil behoren? Hoe wordt dit ervaren? Waarom zou men aan de groepsnormen moeten voldoen?
- tegen de stroom ingaan. Gedurfd? Hoe gemakkelijk of moeilijk is het om keuzes te maken tegen de stroom in?
- wat kunnen gevolgen zijn van gemaakte keuzes: de brede of de smalle weg?
- kritische benadering van: geen woorden maar daden?
- welke normen gelden in het koninkrijk van God? Hoe kan men uitdrukken dat men waarde hecht aan het koninkrijk van God? Door welke daden?
- de waarden van het koninkrijk. De moeite waard?

3.5. Jezus, de koning (week 6-7)

Toelichting

Bij het Paasverhaal wordt het koningschap van Jezus vergeleken met dat van David. Het wordt duidelijk dat het optreden en het doel van Jezus anders is dan dat van een gewone koning. Jezus bevrijdt het volk niet van de Romeinse overheersing. Hij komt om het volk te redden van zijn zonde. Jezus staat voor het koninkrijk van God, dit koninkrijk komt op een heel andere manier dan andere koninkrijken. Jezus wordt door Matteüs bij de intocht in Jeruzalem beschreven als **de koning van Sion die zachtmoedig is en op een ezel rijdt én als de zoon van David** (zie ook periode 5.2; zie ook 1 Kon.1, 33). **Jezus herstelt de orde in de tempel** (gebed in plaats van een winstgevend handeltje) **en blinden en verlamden komen bij hem voor genezing**. Bij zijn verhoor vraagt Pilatus hem: **"Bent u de koning van de Joden?"** Naar de heersende maatstaven kan Jezus onmogelijk een koning zijn. Vervolgens wordt Jezus bespot met de woorden: **"Wij groeten u, koning van de Joden."** Op het kruis prijkt het opschrift: **"Dit is Jezus, de koning van de Joden"**. Maar juist aan het kruis legt Jezus de grondslag voor zijn koninkrijk. Daar is hij het Lam van God dat de zonde van de wereld wegneemt (Johannes 1: 29). Eén man herkent in Jezus de koning, namelijk een misdadiger die vraagt: Jezus, denk aan mij, wanneer u in uw koninkrijk komt (Lucas 23: 42). Voor hem opent Jezus het koninkrijk van God.

Het doen van Jezus wordt geplaatst tegen de achtergrond van de waarden in de Bergrede waarvoor hij staat (om een volledig overzicht van de Bergrede te hebben, kan het gedeelte van periode 4.5 kort worden herhaald). De kernwoorden van deze periode komen terug aan bod. Nu blijkt dat het koninkrijk van God machtiger is dan de koninkrijken van deze wereld, want niet door het streven naar macht maar door zijn dienstbaarheid brengt Jezus bevrijding. Het kruis maakt een andere manier van leven mogelijk: een leven bevrijd van zonde, in dienst van God, zoals Jezus het heeft voorgedaan.

Net als toen houdt het kruis een oproep in om op zijn redding te vertrouwen en ons op een heel andere manier in te zetten voor een verandering van onszelf en de wereld. **Het voorbeeld van Jezus kan de leerlingen inspireren om te kiezen voor waarden van het koninkrijk. Er wordt gezocht naar concrete situaties waarvoor de leerlingen verantwoordelijkheid kunnen opnemen en waarvoor ze zich kunnen inzetten.**

Bijbel

Bijbelse leefwereld: Sion / Jeruzalem, koningen, de Romeinse overheersing.

De intocht in Jeruzalem: Matteüs 21: 1-17.

Jezus gezalfd: Matteüs 26: 6-13.

Jezus voor Pilatus: Matteüs 27: 11-26.

Jezus bespot: Matteüs 27: 27-31.

Jezus gekruisigd: Matteüs 27: 32-44.

Jezus' opstanding: Matteüs 28.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- *inzet voor het koninkrijk: wat en hoe?*
- *welke nieuwe uitdagingen zijn er? Waar ga ik voor?*
- *in welke mate inspireert het voorbeeld van Jezus mij?*

4. Suggesties expressievormen 5.4

Thema-expressie:

- *uitbeelden / uitspelen hoe de leerlingen zichzelf of anderen zien;*
- *concrete situaties (uitdagingen) zoeken waarvoor de leerlingen zich kunnen inzetten en een actieplan opstellen.*

Periode 5.5

Jezus laat het koninkrijk zien

Het koninkrijk van God komt eraan

Periode 5.5

Jezus laat het koninkrijk zien

Het koninkrijk van God komt eraan

1. Leerplandoelen 5.5

- 1.1. *De leerlingen geven weer wat voor hen in het leven belangrijk is en lichten dit toe.*
- 1.2. *De leerlingen zien in dat mensen soms veel over hebben voor wat zij in het leven belangrijk vinden.*
- 1.3. *De leerlingen geven weer waarom mensen soms onverschillig blijven en lichten toe hoe dit wordt ervaren.*
- 1.4. *De leerlingen geven met voorbeelden aan hoe mensen gelijk en ongelijk worden behandeld en geven weer hoe dit wordt ervaren.*
- 1.5. *De leerlingen zien in dat ze hun talenten kunnen ontdekken en ontwikkelen door kansen te gebruiken.*

- 2.1. *De leerlingen kunnen verwoorden wat gelijkenissen zijn en waarom Jezus ze gebruikt.*
- 2.2. *De leerlingen herkennen in gelijkenissen diverse aspecten van het koninkrijk van God.*
- 2.3. *De leerlingen herkennen in gelijkenissen dat het belangrijk is om het koninkrijk van God, God en mensen, waardevol te vinden.*
- 2.4. *De leerlingen herkennen in gelijkenissen 'meer krijgen dan je verdient' als een aspect van het begrip 'genade'.*
- 2.5. *De leerlingen herkennen in gelijkenissen dat het belangrijk is om kansen te gebruiken.*
- 2.6. *De leerlingen ontdekken in gelijkenissen en in het verhaal van Hemelvaart / Pinksteren dat het koninkrijk eraan komt.*
- 2.7. *De leerlingen ontdekken in gelijkenissen en in het verhaal van Hemelvaart / Pinksteren dat het koninkrijk groeit.*
- 2.8. *De leerlingen vatten samen wat gelijkenissen hen over het begrip 'koninkrijk' leren.*

- 3.1. *De leerlingen drukken hun verlangens en verwachtingen t.a.v. het koninkrijk van God uit.*
- 3.2. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om respect op te brengen voor God, mensen en het koninkrijk van God.*
- 3.3. *De leerlingen tonen zich gemotiveerd om anderen gelijk te behandelen en hen meer te gunnen dan hen toekomt (genadig zijn).*
- 3.4. *De leerlingen geven aan hoe ze zich kunnen inzetten voor het koninkrijk van God en tonen zich gemotiveerd om verantwoordelijkheid op te nemen.*
- 3.5. *De leerlingen zijn bereid om geduld te hebben met zichzelf en anderen bij het ontwikkelen van hun talenten en groei mogelijkheden.*
- 3.6. *De leerlingen beelden aspecten van het koninkrijk van God uit die ze belangrijk achten in het programma van het vijfde leerjaar.*

2. Schema 5.5

3. Invulling 5.5

Toelichting

Zoals gebruikelijk geeft de laatste periode van een schooljaar een samenvatting van dit leerjaar en de climax ervan: **het koninkrijk van God komt eraan!** Dit is tevens de voorbereiding op het zesde leerjaar dat als thema 'bouwen aan het koninkrijk' heeft. Er wordt geput uit Jezus' boodschap in een aantal gelijkenissen: **Jezus laat het koninkrijk van God zien.**

De eerste weken sluiten aan bij periode 5.1 (**waarde hechten aan, niet onverschillig zijn**) met als doel om **het koninkrijk van God, God en mensen, waardevol te vinden. Geen discriminatie maar gelijke behandeling en genadig zijn, sluiten aan bij 'opkomen voor ...'** (periode 5.2). Door zich bewust te zijn van **zijn talenten en de kansen** die men krijgt en gebruikt, kan men **verantwoordelijkheid opnemen en dienen** (periode 5.3). **Waarde hechten aan het koninkrijk van God** (periode 5.4), de **groeikracht** ervan opmerken en **verwachting en hoop** hebben dat **het koninkrijk van God komt**, kunnen het **verlangen** versterken **om eraan mee te bouwen.**

3.1. Het koninkrijk van God, God en mensen, waardevol vinden (week 1-3)

Toelichting

Bij het begin van het schooljaar werd stilgestaan bij: 'aan de hand van vakantie- en andere ervaringen uiten de leerlingen zich over hun verlangens / wat ze graag hebben, wat of wie voor hen belangrijk is of waar ze (veel) **waarde aan hechten** (voorwerpen, ervaringen, mensen, ...)'. Ook nu beelden de leerlingen uit wat voor hen **hét belangrijkste** lijkt, ze lichten het toe, verklaren het en vergelijken het met de bevindingen van bij het begin van het schooljaar. De leerlingen staan erbij stil dat mensen **niet onverschillig zijn** t.o.v. wat ze belangrijk vinden maar **er heel wat voor over hebben**. Verschillende voorbeelden kunnen worden gegeven (uitdieping doelstelling 1.3 van periode 5.1).

Jezus vertelt gelijkenissen om te laten zien wat belangrijk is in het koninkrijk van God. Aan de hand van 'het vertrouwde' legt hij het ongekende op pakkende wijze uit. De 'naakte' waarheid wordt geïllustreerd door of bekleed met 'het gekende'. Jezus 'wijdt zijn leerlingen in de geheimen van het hemelse koninkrijk in'. Hij toont verschillende aspecten van dit koninkrijk zoals men dat bij een diamant kan doen. Wie droomt er niet van een ideale samenleving? Het koninkrijk van God vertegenwoordigt de ideale samenleving! Het is als **een 'schat' die in een akker verborgen is**. Wie die schat ontdekt, is blij omdat hij hem heeft gevonden en zal **er alles voor over hebben** om hem in bezit te krijgen. De leerlingen worden aangemoedigd om **in concrete situaties waarden af te wegen, de juiste prioriteiten te stellen, de juiste keuzes te maken en 'iets over te hebben'** voor het koninkrijk van God. Oog hebben voor dit koninkrijk laat **de waarde ervan zien, de waarde van een kostbare parel**. Voor wie hem ontdekt, zal hij het belangrijkste worden. Het verwerven van die parel zal het belangrijkste doel worden. In de gelijkenis van het bruiloftsfeest (**de verontschuldigen**) staan mensen echter **onverschillig** t.o.v. het koninkrijk van God. Zij hebben **excuses, uitvluchten en smoesjes!** Ze willen niet ingaan op de uitnodiging van de koning. Zij weten dit koninkrijk niet naar waarde te schatten. Ook in de gelijkenissen van **de rijke dwaas en de rijke man** staat men onverschillig t.o.v. God, mensen en zijn koninkrijk.

Bijbel (vnl. bij doelstellingen 2.1, 2.2 en 2.3)

Bijbelse leefwereld: het doel van gelijkenissen, het koninkrijk van God in de gelijkenissen.

Het doel van de gelijkenissen: Matteüs 13: 10-11.

Een schat in een akker: Matteüs 13: 44.
Een kostbare parel: Matteüs 13: 45-46.
Het bruiloftsfeest (de verontschuldiging): Matteüs 22: 1-14.
De rijke dwaas: Lucas 12: 13-21.
De rijke man en de arme Lazarus: Lucas 16: 19-31.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- de leerlingen beelden uit wat hen niet onverschillig laat en wat voor hen en anderen het belangrijkste is. Eventueel vergelijken met de top-10 van periode 5.1;
- er kan worden verwezen naar de waarde, het belang en de betrekkelijkheid van materiële en niet-materiële dingen (periode 5.4);
- er kan worden ingegaan op de inspanningen die al dan niet worden geleverd om wat belangrijk is. Welke keuzes worden gemaakt? Hoe wordt met prioriteiten omgegaan? Hoe gemakkelijk worden excuses, uitvluchten en smoesjes gebruikt?
- in hoeverre willen mensen een opdracht uitvoeren die hen iets kost?
- de leerlingen aan de hand van een aantal voorbeelden keuzes laten maken en deze laten motiveren;
- situaties en het ervaren van vreugde wanneer men iets wil bereiken, zich moet opofferen, overgeven of inzetten;
- de leerlingen beelden uit hoe de ideale samenleving er volgens hen uit zou moeten zien en hoe sterk ze daar naar verlangen;
- de leerlingen merken onrechtvaardigheden in de samenleving op. Hoe reageren zij daarop?
- hedendaagse voorbeelden van mensen die alles voor zichzelf oppotten;
- in hoeverre levert de kerk / gemeente een bijdrage aan een ideale samenleving?
- hoe kan waardering voor het koninkrijk van God, God en mensen worden uitgedrukt?

3.2. gelijke behandeling, genade (week 4-5)

Toelichting

Kinderen kunnen gemakkelijk de indruk krijgen dat ze tekort worden gedaan of onrechtvaardig worden behandeld. Ze zijn gevoelig voor **(on)gelijke behandeling**. **Meer krijgen dan je verdient (genade)** is natuurlijk wel prettig. De leerlingen kunnen ongetwijfeld veel voorbeelden geven van **discriminatie** vanwege huidskleur, afkomst, uiterlijk, levensgewoonten, intelligentie, leeftijd, ... Misschien weten ze ook hoe pijnlijk discriminatie kan zijn; zich in de situatie van anderen kunnen inleven, is belangrijk.

Jezus toont in gelijkenissen zoals **de verloren zoon, de Farizeeër en de tollenaar en de arbeiders in de wijngaard** op een verrassende wijze belangrijke aspecten van het koninkrijk: gelijkheid, geen discriminatie, gelijke behandeling, iedereen mag erbij horen (zie o.a. 2de leerjaar), nederigheid, barmhartigheid, genade en vergeving (zie o.a. 3de leerjaar). Iedereen mag delen in genade en deelnemen aan het koninkrijk.

Gods genadige houding t.o.v. mensen komt tot uitdrukking. Het is belangrijk om **respect** te hebben voor anderen, **niet jaloers** te zijn en om **zelf ook genadig** te zijn t.o.v. anderen. **Genade ervaren van God en mensen en genadig zijn** staan hier centraal.

Bijbel (vnl. bij doelstellingen 2.2 en 2.4)

Bijbelse leefwereld: Farizeeërs, tollenaars, landbouw, arbeidskrachten.

De verloren zoon: Lucas 15: 11-32..

De Farizeeër en de tollenaar: Lucas 18: 9-14.

De arbeiders in de wijngaard: Matteüs 20: 1-16.

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- eigen situaties en / of die van anderen waarin men onrechtvaardig behandeld, bevoordeeld of benadeeld of gediscrimineerd wordt. Hoe wordt dit ervaren?
- hoe wordt het ervaren als mensen al dan niet respectvol of jaloers zijn?
- wanneer voelt men zich beter dan anderen?
- hoe wordt het ervaren als men iets onverwachts krijgt of meer krijgt dan men verdient?
- hoe wordt het begrip genade gebruikt in de samenleving en in de kerk / gemeente?
- situaties en het ervaren van dankbaarheid om genade.

3.3. het koninkrijk komt eraan en groeit (week 6-9)

Toelichting

Kinderen maken in hun diverse ontwikkelingsgebieden **een sterke groei** door. Dit geeft hen steeds **nieuwe mogelijkheden**. Toch zijn ze zich vaak meer bewust van hun falen. Het is dus belangrijk om hen **bewust te laten worden van wat ze kunnen, van wat hun mogelijkheden en talenten zijn én dat hun bekwaamheden verder zullen groeien**. Dit legt de noodzakelijke basis van vertrouwen om te kunnen handelen. Het is dankbaar om met de leerlingen op zoek te gaan naar hun talenten en mogelijkheden (zie ook periode 4.5). Er wordt ook stilgestaan bij het al dan niet **geduldig zijn** bij het ontwikkelen van eigen talenten en die van anderen. Door zijn talenten te gebruiken, kan men bijdragen tot **de groei en ontwikkeling van het koninkrijk van God**.

Jezus laat in de gelijkenis van **de drie dienaars** (de talenten) zien dat mensen talenten hebben gekregen om te gebruiken en te ontwikkelen. De gelijkenis van **de twee zonen** sluit aan bij vorige weken (genade) en toont dat het niet voldoende is om goede bedoelingen te hebben, maar dat men moet handelen. **Het zelfgroeiend zaad en het mosterdzaadje** laten dan weer zien dat het koninkrijk van God onstuitbaar groeit. De gelijkenis van **de vijgenboom** toont hoe geduldig God is. Mensen mogen dan ook geduld met zichzelf en anderen hebben (bij het ontwikkelen van hun talenten).

De gelijkenissen kunnen de leerlingen aanmoedigen om zich in concrete situaties **voor het koninkrijk in te zetten**, om hun **verantwoordelijkheid op te nemen** en om **te dienen**. Hiervoor zijn **voorbereiding, verwachting en hoop** belangrijk. Jezus illustreert dit met de gelijkenis van **de tien meisjes**.

Ook **Hemelvaart en Pinksteren** - behandelen in deze periode op het gepast moment - zijn geschikt om **de verwachtingen** i.v.m. het koninkrijk van God **en de groei** ervan te onderstrepen: **het koninkrijk van God komt eraan en groeit**. Jezus moedigt zijn leerlingen aan om te blijven verwachten / wachten op de heilige Geest. Zij hebben vragen omtrent het koninkrijk (van Israël). Ze worden tot actie aangezet en nemen hun verantwoordelijkheid op. De kerk / gemeente groeit. Ongeveer drieduizend mensen komen tot geloof.

De leerlingen worden aangemoedigd om hun verwachtingen i.v.m. het koninkrijk van God te uiten. Ze leren inzien hoe ze door hun talenten te gebruiken eraan kunnen bijdragen.

Bijbel (vnl. bij doelstellingen 2.2, 2.5, 2.6, 2.7 en 2.8)

Bijbelse leefwereld: landbouw, arbeidskrachten, huwelijksfeest.

De drie dienaars: Matteüs 25: 14-30.

De twee zonen: Matteüs 21: 28-32.

Het zelfgroeiend zaad: Marcus 4: 26-29.

Het mosterdzaadje: Marcus 4: 30-32.

De onvruchtbare vijgenboom: Lucas 13: 6-9.

De tien meisjes: Matteüs 25: 1-13.

Hemelvaart en Pinksteren: Handelingen 1 en 2

Suggesties

Leef- en belevingswereld van de leerlingen:

- *de leerlingen geven voorbeelden van dingen waarin ze goed / niet goed zijn en uiten hoe ze daarmee omgaan of eraan werken. Dit kwam in periode 4.5 reeds aan bod maar het is nuttig om na een jaar de (eventuele) veranderingen op te merken;*
- *situaties zoeken waarin de leerlingen aangemoedigd worden om hun talenten te gebruiken en waarin ze de groei van hun mogelijkheden inzien;*
- *hoe kunnen talenten in dienst van God en mensen worden ingezet?*
- *anderen bemoedigen en ondersteunen bij het ontwikkelen van hun talenten;*
- *het verband weergeven tussen talenten en verantwoordelijkheid, inzet en anderen dienen;*
- *situaties en het ervaren van kleine dingen die grote gevolgen kunnen hebben;*
- *verschillende situaties onderzoeken die het verschijnsel 'groei' illustreren;*
- *'dromen' van / verlangen naar de groeimogelijkheden van het koninkrijk;*
- *situaties en het ervaren van wel of geen geduld hebben met jezelf, anderen en verwachtingen;*
- *hoe kunnen wij en anderen meer oog hebben voor het koninkrijk van God?*

4. Suggesties expressievormen 5.5

Thema-expressie:

- *aspecten van het koninkrijk van God, die voor de leerlingen belangrijk zijn, uitbeelden;*
- *dromen / verwachtingen i.v.m. het koninkrijk van God uitdrukken en daarbij aanduiden wat de leerlingen, door hun talenten te gebruiken, kunnen bijdragen aan de concretisering ervan.*

Suggesties didactisch materiaal en bronnen

Suggesties didactisch materiaal en bronnen algemeen

- *Woord voor Woord*, Karel Eykman. Zomer & Keuning Boeken B.V., Ede.
- *Ark Boeken Kinderbijbel*. Vereniging ter Verspreiding van de Heilige Schrift, Amsterdam.
- *Bijbelse puzzels voor jonge kinderen en werkboek*. Idem.
- *De Bijbel voor Jongeren, verhalen en feiten in woord en beeld*. J.H. Gottmer, Haarlem.
- *De Bijbel voor jonge onderzoekers*. Frances Blankenbaker. Timothy Books, Best/Nederland.
- *Deltas Kinderbijbel*, Hans Bouma. Deltas, Aartselaar/Harderwijk.
- *Start Bijbel*. Vlaams Bijbelgenootschap, Beernem.
- *Bijbel in vertelling en beeld*, G. Ingwersen, Bijbel Kiosk vereniging, Driebergen.
- *Kinderbijbel Evert Kuijt*. Boekencentrum b.v., 's Gravenhage.
- *Ark Boeken, Kinderbijbel, delen 16-20*. Penny Frank. Vereniging tot verspreiding van de Heilige Schrift, Amsterdam.
- *Om door de vertellen*. N(ederlandse) Z(ondagsschool) V(ereniging), Amsterdam.
- *Het Groot Bijbels handboek*. Mark Water. Ark Boeken, Vereniging tot verspreiding van de Heilige Schrift, Amsterdam.
- *Serie Kijk op de Bijbel*. Vlaams Bijbelgenootschap, Beernem.
- *Het ontstaan van Israël, de geschiedenis van het Oude Testament*. Evangelische Omroep.
- *Bijbels Handboek voor jonge lezers*, Richard en Christine Deverell. Ark Boeken, Amsterdam.
- *Bijbel Atlas*, Joseph Rhymer. Phoenix, Weert.
- *De Bijbel in kaart*, J.H.Meesters. Wolters-Noordhoff, Groningen.
- *Kind op Maandag, maandblad voor geloofsopvoeding in het basisonderwijs*. NZV, Hilversum.
- *Kleur in de Kerk, werkboek*. Idem.
- *Kiezels, steentjes voor geloofsopvoeding thuis*. SGO, Hoevelaken. Te bestellen bij: De Nootzaak, Kromstraat 18, 9667 Horebeke. Er verschijnen sinds de zomer 2003 geen nieuwe nummers meer.
- *Kleurplaten*. Evangelisch Kinderwerk (uitgeput maar mag worden gekopieerd).
- *Kleurplaten*. Stichting Timotheüs, Beukenlaan 28 Eindhoven. Materialen van Timotheüs worden sinds 2003 uitgegeven door Stichting Opwekking, Putten Nederland.
- *Om te beginnen*. N(ederlandse)Z(ondagsschool)V(ereniging), Amsterdam.
- *Om door te vertellen*. Idem.
- *Tip Top boekjes*. Internationale Bijbelbond.
- *Trefwoord: een methode voor godsdienstige en levensbeschouwelijke vorming voor het primair onderwijs*. De Nootzaak, Kromstraat 18, 9667 Horebeke.
- *Zonneland en Zonnestraal*. Averbode.
- *Alles wordt nieuw: liedbundels*, Hanna Lam. Callenbach, Nijkerk.
- *Zitten of opstaan, liedbundel*. SGO, Hoevelaken. Te bestellen bij: De Nootzaak, Kromstraat 18, 9667 Horebeke.
- *Tijdschrift Zeggus*, E.O., Hilversum.

Suggesties didactisch materiaal en bronnen 5.1

- *CD Liedjes rond de Bijbel nr. 6, Samuël*.
- *CD De Mega-marathon door de M.E.G.A.-Kids, lied 2, Ik ben geroepen*. E.J.V.
- *CD Is je deur nog op slot, lied 20, Hanna zingt een lied*. H.Govers / Kerux.
- *Leesboek: Hanna, een vrouw die deed wat ze God had beloofd*. Marlee Alex en Elma Griffioen. J.N. Voorhoeve, Den Haag.

Suggesties didactisch materiaal en bronnen 5.2

- *dubbel CD Liedjes rond de Bijbel CD2, David en Goliath.*
- *CD Zingen maakt blij, lied 18: Goliath. Jan Visser. Weesp / Nederland.*
- *CD 150 kinderen zingen over het boek, lied 4, Bij vreugde hoort een lied (over David). Wim Bevelander.*
- *CD Opwekkingsliederen voor kinderen 6, lied 12, Goliath, Putten / Nederland.*
- *Zitten of opstaan, dl. 1, Tienduizend meer.*
- *Bijbelse jeugdroman 'David'. Karel Eykman. Zomer en Keuning, Ede/Antwerpen, 1986 (ondertussen opnieuw uitgegeven).*
- *Video David en Goliath, the greatest Adventure, Verhalen uit de Bijbel. Hanna Barbera.*
- *Leefsleutels: weerbaarheidstraining.*

Suggesties didactisch materiaal 5.3

-

Suggesties didactisch materiaal 5.4

- *CD Opwekkingsliederen voor kinderen 11, lied 11, Doe wat Jezus zegt. Putten / Nederland.*
- *CD Zingen maakt blij, lied 4, Domme man. Jan Visser. Weesp / Nederland.*
- *CD Zingen maakt blij, lied 19, Als wij samen zoeken. Jan Visser. Weesp / Nederland.*
- *CD Is je deur nog op slot, 25 bijbelse liedjes, lied 13, Een huisje in de zandbak. Harry Govers / Kerux.*
- *CD Simon en zo, op zoek naar de naam, lied 18, Onze Vader. Harrie Nijhof.*
- *CD Simon en zo, op zoek naar de naam, lied 4, De Rots. Harrie Nijhof.*
- *CD Zingen voor Rusland, 25 kinderliedjes, lied 22, Als je bidt. Stichting Timotheüs / Nederland.*
- *CD Hoera voor Jezus, lied 7, Een vaste rots is mijn God. Dolf and familie. Altensteig, Duitsland.*
- *CD Opwekkingsliederen voor kinderen 5, lied 13, Een wijs man. Putten / Nederland.*
- *CD Opwekkingsliederen voor kinderen 7, lied 7, Daarom bidden wij. Putten / Nederland.*
- *PGO-kwartaal nr. 51 4de kwartaal 2002, De Bergrede.*
- *www.studiebijbel.nl/Bergrede.htm.*
- *www.het-woord.com/Thema/B/Bergrede.htm.*

Suggesties didactisch materiaal 5.5

- *CD Is je deur nog op slot, 25 bijbelse liedjes, lied 4, Feest!. Harrie Govers / Kerux.*
- *CD Is je deur nog op slot, 25 bijbelse liedjes, lied 16, Vergeten ... vergeten. Harrie Govers / Kerux.*